ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 106(5288)
Субота,
15 верасня
2001 года

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Кошт у розніцу — 80 руб.

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Уладзімір Ярмошын віншуе з уручэннем дзяржаўнай узнагароды дырэктара мінскай гімназіі № 130 Вольгу Клачкову.

Фота Мікалая ПЯТРОВА. БЕЛТА.

Векавая біяграфія школы

Пачатак новага навучальнага года для лідскай сярэдняй школы № 3 супаў з яе стогадовым юбілеем. Урачыстасці з гэтай нагоды сталі святам усяго горада, а тым больш выхаванцаў школы.

Сваім нараджэннем яна абавязана мясцовай асветніцы Марыі Канстанцінаўне Навіцкай, стараннямі якой у пачатку мінулага стагоддзя ў Лідзе была адкрыта гімназія. Ушаноўваючы педагагічную дзейнасць слыннай землячкі, настаўнікі і вучні пакланіліся яе магіле і прынеслі сюды жывыя кветкі. А на будынку школы адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар М.Навіцкай.

Хвалююча і змястоўна прайшла ў гонар юбілею ўрачыстасць у гарадскім Доме культуры. Ветэранаў школы і цяперашніх яе настаўнікаў цёпла віталі прадстаўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў, шматлікія выпускнікі, калегі з розных школ горада. Выхаванец трэцяй сярэдняй, а цяпер доктар навук Генадзь Тарас узнёсла гаварыў пра тых настаўнікаў, чые ўрокі вучні слухалі, як вернікі малітву. Шмат цёплых і ўдзячных слоў было выказана былому дырэктару школы Ю.Мілею, таленавітым педагогам А.Біржаковай, Л.Топаль, В.Кісялёву, Л.Русель і многім іншым. Дабрадушную ўсмешку і пэўную разрадку выклікала выступленне-"пакаянне" кандыдата геаграфічных навук В.Слюкіна.

На ўрачыстасці былі адзначаны заслугі настаўнікаў сярэдняй школы № 3 розных гадоў і пакаленняў. Не абышлося і без падарункаў. Старшыня гарвыканкама У.Малец уручыў школе ад імя мясцовай улады абсталяванне для камп'ютэрнага класа. Загадчык аддзела адукацыі У.Русак падарыў капіравальны апарат, дырэктар абутковай фабрыкі К.Рунец — тэлевізар... А група настаўнікаў удастоена ганаровых грамат гарадскога выканаўчага камітэта.

Словам, школа-юбілярка ўступіла ў першы навучальны год XXI стагоддзя з добрым настроем.

Аляксандр ЖАЛКОЎСКІ,
нештатны карэспандэнт.

Вэсткі з Хойніцкага раёна

Кандыдаты на прэміі аблвыканкама

Упершыню ў гэтым годзе раённы выканаўчы камітэт Хойнікаў з падачы аддзела адукацыі прыняў рашэнне хадайнічаць перад Гомельскім аблвыканкамам аб выдзяленні двум вучням раёна прэміі за поспехі ў інтэлектуальным развіцці.

Прэтэндэнтам на яе атрыманне з'яўляецца вучань 6 класа гарадской сярэдняй школы Міхаіл Савянок, які мае вялікія здольнасці ў матэматыцы. Адначасова райвыканкам прасіў абласное ўпраўленне па праблемах наступстваў катастрофы на ЧАЭС выдзеліць бацькам гэтага хлопца кватэру ў Гомелі з мэтай больш поўнай рэалізацыі яго інтэлектуальных магчымасцей. Падобна, што ў сям'і простых рабочых падрастае будучы вучоны, які аднойчы можа стаць гонарам раёна.

У дзесятку лепшых удзельнікаў прадметных алімпіяд вобласці ўвайшоў і вучань 11 класа сярэдняй школы № 3 Хойнікаў Дзяніс Гуз. Ён таксама з'яўляецца кандыдатам на прэмію аблвыканкама.

На працу — у родную школу

Сёлетні навучальны год у якасці настаўнікаў у раёне пачалі 22 выпускнікі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных устаноў педагагічнага профілю. Сярод іх — 15 чалавек, што з'яўляюцца ўраджэнцамі Хойнікшчыны і набывалі спецыяльнасць па мэтавых накіраваннях. Пяць з іх прыступілі да працоўнай дзейнасці ў школах, выпускнікамі якіх яны былі. Гэта Т.А.Фяськова — цяперашняя настаўніца сярэдняй школы № 1 райцэнтра, Л.І.Піввар — сярэдняй школы № 3, М.А.Бяспалая — выкладчыца Партызанскай сярэдняй школы, І.У.Сцішанок — Віцьеўскай сярэдняй школы, В.А.Заяц — Вялікаборскай базавай школы.

Напярэдадні новага навучальнага года адбылася сустрэча маладых педагогаў Хойнікшчыны. Перад імі выступаў старшыня раённага выканаўчага камітэта М.І.Садчанка, які абяцаў асабістае садзейнічанне ў вырашэнні побытавых праблем настаўнікаў, якія прыбылі ў раён. Астатняе — залежыць ад асоб і здольнасцей кожнага з маладых педагогаў.

З дабрачыннай місіяй

Рэха катастрофы на Чарнобыльскай АЭС адгукнулася сярод жыхароў нямецкага горада Хенеф, якія боль хайнічан у сувязі з гэтым успрынялі як свой. Дзевяць гадоў назад тут створана дабрачынная арганізацыя, якая мае цесныя сувязі з калектывам Партызанскай сярэдняй школы і раёнам у цэлым.

Асабліва запамінальным застанецца візіт замежных сяброў у сельскую школу перад пачаткам гэтага навучальнага года. На ўрачыстай лінейцы прысутнічалі члены ініцыятыўнай групы Мікалай Лаўкар і Юрген Шнэк. Яны прывезлі гуманітарны груз. Мікрааўтобус перададзены аддзелу адукацыі райвыканкама. А Партызанская сярэдняя школа атрымала капіравальную тэхніку і школьныя прыналежнасці — алоўкі, фламастэры, інструменты для чарчэння і малявання, фарбы і клей.

Пятага верасня група вучняў гэтай школы паехала на аздараўленне ў горад Хенеф. Кіраўніком групы з'яўляецца дырэктар школы Н.М.Прыходзька.

У час канікулаў — на збожжатаку

Педагагічны калектыў Вялікаборскай базавай школы імя Б.Сачанкі стараецца як мага раней выхаваць у вучняў любоў да працы. Пасля праходжання аздараўлення многія дзеці ў час летніх канікулаў працавалі сёлета на збожжатаку КСУП "Вялікаборскі", дапамагалі хлебаробам у перапрацоўцы вырашчанага ўраджаю. Асабліва пастараліся Павел Шлёг, Пётр Каляда, Дзмітрый Краўчанка, Дзяніс Гулевіч. 18 вучням, якія прымалі ў гэтым дзейсны ўдзел, на ўрачыстай лінейцы намеснік дырэктара сельгаспрадпрыемства Аляксандр Паўлавіч Сачанка ўручыў прэміі па 3 тысячы рублёў кожнаму, а іх бацькам — удзячныя пісьмы.

Клаўдзія БОСАК.

Вэсткі з Барысава

Першы раз у дзіцячы сад і школу

Больш як сорак маладых педагогаў было запланавана прыняць на працу ў школы і дзіцячыя сады Барысава ў гэтым навучальным годзе. 14 з гэтых маладых спецыялістаў маюць вышэйшую адукацыю. Толькі двое настаўнікаў — хлопцы, яны будуць выкладаць фізкультуру. Гэта значыць, педагагічны калектыў і ў далейшым застанецца пераважна жаночым.

У раёне ўпершыню прыступілі да педагагічнай дзейнасці 30 выпускнікоў ВНУ, каледжаў і вучылішчаў. Чацвёра з іх — уладальнікі дыпломаў вышэйшых навучальных устаноў, прычым трое — хлопцы (адзін закончыў БДУ, а двое — педуніверсітэт імя М.Танка). Ужо пазнаёміліся са сваімі маленькімі выхаванцамі чацвёра маладых педработнікаў сельскіх дзіцячых садоў.

Пісьмы з падзякай... з-за мяжы

У чатырох краінах далёкага замежжа пабывалі на летніх канікулах выхаванцы школы-інтэрната для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця і сірот з Барысава. 20 дзяцей адпачывалі ў Італіі ў сем'ях па запрашэннях. Першакласніцы сёстры Юля і Света Джумагалiевы два месяцы жылі ў Ірландыі, а дзевяцігадовая Насця Ясіновіч і дзесяцігадовы Вова Будай — у Англіі.

10 вучняў першага і падрыхтоўчага класаў гэтай жа навучальнай установы пабывалі ў Іспаніі. Два месяцы дзеці правялі ў гэтым цудоўным краі. Вось што паведаміў нам дырэктар школы-інтэрната Вадзім Сяргеевіч Нячаеў:

— Сувязь з Іспаніяй — гэта вынік напрацовак нашага калектыву. Наведаць, напрыклад, гэтую краіну — мара многіх нашых выхаванцаў. А дапамагалі яе ажыццявіць прадстаўнікі міжнароднага грамадскага дабрачыннага аб'яднання "Незалежная дапамога дзецям" (прэзідэнт — Таццяна Аляксандраўна Кот), міжнародных дабрачынных фондаў "Дрэва жыцця" і "Свет для дзяцей".

Дзеці вярнуліся шчаслівыя, паздаравелыя, з мноствам уражанняў і падарункаў. І мы, гледзячы на іх, радуемся. Да таго ж прыемна, што з краін, куды ездзілі нашы выхаванцы, прыходзяць... пісьмы з падзякай. Нам пішуць, што нашы дзеці паслухмяныя і ласкавыя. Вось і нядаўна з Іспаніі прыйшоў ліст ад сям'і Серада, у якой гасцяваў Максім Ласіцкі. Хлопчыка там палюбілі, чакаюць ізноў у госці, хаця ў гэтых людзей двое сваіх дзяцей...

Сапраўды, пра такія канікулы мараць, напэўна, усе дзеці, але не заўсёды мары становяцца рэальнасцю. Думаецца, справядліва, што такую радасць лёс падараваў менавіта абяздоленым дзецям.

Алена РАМАНАВА.
Барысаў.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Каб не зазірнуў у школу... маньяк

Валянціна Арсеньеўна Лагацкая, дырэктар школы № 197 Мінска:

— Вельмі вострае пытанне — ахова школы. Школа, па сутнасці, безабаронная. Сюды можа зайсці любы чалавек. Ёсць нядобранадзейныя, скажам так, жыхары мікраараёна, ёсць псіхічна хворыя людзі, ёсць былыя выпускнікі, якія 5-6 гадоў таму закончылі школу, паспелі пабываць ужо ў турме — яны чамусьці любяць завітваць у родныя школьныя сцены. Ёсць, у рэшце рэшт, тэрарысты...

Я літаральна гадзіну назад выпраўджвала са школы былога нашага вучня, які нядаўна вярнуўся дахаты пасля лячэння ў псіхіятрычнай бальніцы, што ў Навінках. Ён зайшоў сюды, стаў хадзіць па класах і тузаць за дзвярныя ручкі, замінаў праводзіць урокі. Колькі спатрэбілася намаганняў, каб угаварыць яго пайсці са школы! У мінулым годзе ў нашым мікраараёне былі выпадкі, калі ў школы ўрываліся псіхічна неўраўнаважаныя людзі. Некалькі маленькіх дзяўчынак атрымалі моцны стрэс... Дарэчы, школьную маёмасць у абсалютнай большасці выпадкаў псуюць не дзеці, а тыя, хто зазірнуў "на агеньчык".

Ахова школы — гэта першнаперш ахова здароўя і жыцця дзяцей. Ведаю, што ў школах Германіі — дзверы з кодавымі замкамі. Чужы чалавек туды зайсці не можа. Нават калі вучань спазніўся на ўрок, ён чакае яго заканчэння. Пасля званка вартаўнік па ўнутранай сувязі выклікае настаўніка, які ведае гэтага вучня ў твар, і толькі настаўнік можа правесці яго ў школу. У дзяцей ёсць пропускі са штрыхкодамі...

Некаторыя мінскія школы ўжо практыкуюць уваход дзяцей толькі па вучнёўскіх пропусках. Але, думаю, гэта не спыніць староннягa чалавека. Бо ля школьнага ўвахода звычайна сядзіць бабулька перадпенсійнага ўзросту альбо пенсіянерка. Хіба яна можа справіцца з хуліганамі? Так, у школе дзяжураць на вахце бабулькі, бо мужчына працаваць за такую зарплату не пойдзе. І настаўніцкі калектыў пераважна жаночы. Ёсць, канешне, і некалькі мужчын (звычайна гэта настаўнікі фізкультуры), але знайсці іх бывае цяжка — яны ўсе на ўроках. А час, здараецца, не церпіць.

У Расіі многія школы ўжо дзякуючы спонсарскай дапамозе бацькоў паставілі ля ўвахода міліцэйскі патруль. Нам было б нябдрэнна пераняць гэты вопыт.

У нашай школе арганізавана работа бацькоўскага патруля. Кожны дзень чатыры чалавекі з бацькоў па чарзе дзяжураць ля школы, асабліва ў самы небяспечны час, калі дзеці павінны вяртацца дадому з другой змены. Але гэтага недастаткова. Бацькі маглі б аплачваць дзяжурства міліцэйскага патруля ў школе — у рэшце рэшт тут вучацца іх уласныя дзеці. У суседняй 191-й школе падлічылі: атрымалася, бацькі павінны будуць заплаціць за ахову свайго дзіцяці прыкладна 600 рублёў у месяц. Гэта мізэр. Затое ў школе з 8 да 20 гадзін будуць дзяжурыць два міліцыянеры. Дзеці будуць у бяспецы. Канешне, найлепш, каб гэтае пытанне было вырашана цэнтралізавана.

Да друку падрыхтавала Святлана СУБОЦІНА.

АД РЭДАКЦЫІ: размова з Валянцінай Арсеньеўнай Лагацкай вялася 11 верасня, у 10 гадзін раніцы. А літаральна праз некалькі гадзін усе мы з жахам даведаліся пра тэрарыстычныя акты, якія адбыліся ў ЗША. Так, на жаль, тэма, закранутая ў гэтай гутарцы, набыла надзвычайную актуальнасць і злабадзённасць.

Свята на нашай вуліцы

Летняя Універсіяда-2001 завершана

Поспехам палітычным, культурна-інтэлектуальным назваў намеснік міністра адукацыі Беларусі Алег Георгіевіч Слука выступленне беларускай студэнцкай каманды на XXI Сусветнай летняй універсіядзе, што прайшла ў сталіцы Кітая. У ёй бралі ўдзел 9000 спартсменаў з 170 краін свету.

Толькі 37 спартсменаў — 243-я частка з агульнай колькасці ўдзельнікаў спаборніцтваў — прадстаўлялі нашую краіну. Да таго ж з 12 відаў спорту беларусы выступілі толькі ў сямі. Але ж 17 разоў лунаў флаг Беларусі ў час універсіяды ў Пекіне — 17 медалёў прывезлі дадому нашыя юнакі і дзяўчаты. Па колькасці ўзнагарод беларуская зборная — дзесятая. "Гэта вельмі вялікі поспех, цудоўная перамога, — сцвярджае Алег Георгіевіч, які прысутнічаў на спаборніцтвах. — Каманда была падрыхтавана на вельмі высокім узроўні". Усе 17 узнагарод — сярэбраныя і бронзавыя. "Каб беларуская зборная выйграла хоць адзін залаты медаль, можна было б казаць пра трыумф беларускага спорту", — дадае намеснік міністра адукацыі.

Аднаго сантыметра не хапіла да першага месца нашаму легкаатлету Генадзю Марозу; высокі ўзровень паказалі сярэбраныя прызёры "Універсіяды-2001" Наталля Сафронава (трайны скачок); паказаў сябе сапраўдным волатам вельмі каларытны Леанід Чараўко — кідальнік дыска. Дарэчы, у Кітаі безліч людзей імкнулася з ім сфатаграфавацца. Вельмі сур'ёзнай перамогай з'яўляюцца бронзавыя медалі Вікторыі і Веранікі Паўловіч у настольным тэнісе (парны разрад). Яны змагаліся на роўных з кітаянкамі, сапраўднымі віртуозамі гэтага віду спорту. Таму такі вынік нашых дзяўчын варты захаплення. Бронзавы прызёр у спартыўнай гімнастыцы Дзмітрый Каспіровіч змагаўся з трыма алімпійскімі чэмпіёнамі і да таго ж выступаў першы. Надзвычай добрыя водгукі аб беларускай камандзе па дзюдо, дасягненнях нашых спартсменаў у скачках у вышыню.

Цяпер нашыя спартсмены прымаюць віншаванні на роднай зямлі і дзеляцца ўражаннямі.

Леанід Чараўко: "Адразу пасля спаборніцтваў маё выступленне падалося мне паражэннем. Гэта мая апошняя універсіяда, таму хацелася завяршыць яе "золатам". Але потым я вырашыў, што "срэбра" — таксама нядрэнна. Сваёй працай у гэтым сезоне я задаволены".

Наталля Сафронава: "Я паказала такі вынік, на які была падрыхтавана. Мая суперніца была мацнейшай і выступала больш стабільна. Да таго ж у гэтым відзе спорту шмат вырашае шанцаванне: аднаму вецер дзьме насустрач, а другому — у спіну, нібы дапамагае. І нічога змяніць нельга — у цябе ёсць толькі адна хвіліна".

На жаль, некаторыя з нашых лепшых спартсменаў не змаглі прыняць удзел ва універсіядзе, бо выступалі на іншых спаборніцтвах. Дар'я Яўгенаўна Чарнышова, галоўны трэнер Рэспубліканскага цэнтра фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі, лічыць, што калі б не такія абставіны, наша зборная здолела б выйграць і залатыя ўзнагароды.

Трэнеры нашай каманды, спецыялісты абяцаюць дэталёва вывучыць карціну, якая склалася на універсіядзе, каб у далейшым па магчымасці скасаваць негатыўныя моманты і прадставіць на наступныя спаборніцтвы больш моцную каманду як фізічна, так і псіхалагічна. Галоўнае, каб спартсмен быў настроены на перамогу і бачыў за асабістым поспехам поспех сваёй краіны.

І тут ёсць чаму павучыцца ў кітайскіх юнакоў і дзяўчат. У іх больш за 100 медалёў, каля паловы з якіх — залатыя. І гэта не дзіўна. Пекін — будучая сталіца Алімпійскіх гульняў 2008 года. Кітай вельмі сур'ёзна рыхтуецца да іх. І хоць падзея гэтая яшчэ далёка, але алімпіяда ўжо нібы лунае ў паветры. Таму "Універсіяда-2001" — даволі сур'ёзны крок у сэнсе падрыхтоўкі да Алімпійскіх гульняў. Акрамя таго, цудоўнай была і арганізацыя самой універсіяды. Побытавыя ўмовы, медыцынскае абслугоўванне — на вельмі высокім узроўні.

"Напярэдадні Алімпійскіх гульняў кітайскі бок вырашыў, што універсіяда, якая праводзіцца ў іх краіне, павінна стаць лепшай за ўсю гісторыю такіх гульняў, — расказвае міністр спорту і турызму Беларусі Яўген Мікалаевіч Ворсін. — І сапраўды было так. Проста фантастычна выглядала адкрыццё і закрыццё спаборніцтваў. Я быў на алімпіядзе ў Атланце, на універсіядзе ў Японіі і інш., але такога яшчэ не бачыў. Іх наступная мэта — правесці лепшыя за стогадовую гісторыю Алімпійскія гульні. І сёлетняя універсіяда пацвярджае, што гэта магчыма".

Вядома, наша краіна шмат меншая за Кітай, дый эканоміка ў нас не так эфектыўна працуе, каб забяспечыць такое ж фінансаванне гэтай галіны. "Але ж сродкі ўкладаць сюды трэба, — сцвярджае Алег Георгіевіч Слука, — каб на наступных спаборніцтвах атрымаць яшчэ лепшы вынік. Гэта ж — эканамічная субстанцыя, і яна вельмі добра акупляецца, асабліва ў выхаванні моладзі — этычным, адукацыйным, маральным і г.д. Увесь свет вывучае, што гэта за феномен — беларуская спартыўная арганізацыя, яны вывучаюць нашыя сакрэты. Дык трэба сакрэты гэтыя рэалізоўваць".

І апошняе. Самыя высокія задачы ставіліся перад беларускай камандай на універсіядзе ў Пекіне, каб спартсмены маглі зарэкамендаваць сябе перад алімпіядай 2004 года. Беларусь фарміруе цяпер практычна новую нацыянальную каманду. У нас ёсць цудоўныя спартсмены, дзяржава аказвае належную дапамогу, таму спадзявацца, што да Алімпійскіх гульняў каманда добра падрыхтуецца. Поспехаў табе, зборная Беларусі! Да новых узнагарод.

Вольга ЗАЙКІНА.

За мяжой

Мяняецца адукацыйная палітыка

Эксперымент па ўвядзенні 12-гадовай сярэдняй адукацыі будзе завершаны праз два-тры гады. Пра гэта заявіў нядаўна міністр адукацыі Расійскай Федэрацыі Уладзімір Філіпаў.

Па яго словах, гэты эксперымент уключаны ў канцэпцыю "Адукацыйнай палітыкі РФ на сучасным этапе". Пасля падвядзення вынікаў эксперыменту ў выпадку яго паспяховага правядзення зменіцца не столькі колькасць гадоў сярэдняй адукацыі, колькі "ўвесь змест школьнай адукацыйнай сістэмы".

Рэформа прадугледжвае пачатак навучання з шасцігадовага ўзросту, арыентацыю на сацыяльныя і гуманітарныя прадметы, вывучэнне замежных моў і інфарматыкі з другога класа, перагляд усёй школьнай вучэбнай праграмы, увядзенне спецыяльнай адукацыі ў старшых класах і перагляд формы ўступных экзаменаў у ВНУ.

У.Філіпаў адзначыў, што цяпер 12-гадовую школьную адукацыю падтрымлівае больш за палову расіян, і гэта сведчыць пра тое, што правядзенне эксперыменту "актуальна і неабходна для грамадства".

З'явяцца Інтэрнет-класы

Праз пяць гадоў большасць навучальных устаноў Расіі ў адукацыйным працэсе будзе выкарыстоўваць камп'ютэрныя тэхналогіі, заявіў на адкрыцці Другой віртуальнай ўсерасійскай педагагічнай нарады міністр адукацыі Расійскай Федэрацыі Уладзімір Філіпаў.

Нядаўна ўрад Расіі зацвердзіў федэральную праграму "Інфарматызацыя сферы расійскай адукацыі", згодна з якой на працягу пяці гадоў большасць навучальных устаноў краіны будзе абсталявана не толькі камп'ютэрнымі класамі, але і, па магчымасці, сувяззю Інтэрнет. Міністр паведаміў, што на інфарматызацыю адукацыйных устаноў усіх узроўняў плануецца патраціць каля 56 млрд. рублёў як з федэральнага бюджэту, бюджэту рэгіёнаў, так і пазабюджэтных сродкаў.

Як адзначыў У.Філіпаў, рэалізацыя праграмы прадугледжвае распрацоўку праграм інфарматызацыі для кожнага рэгіёна краіны, а таксама стварэнне ва ўсіх суб'ектах федэрацыі Інтэрнэт-цэнтраў па падрыхтоўцы і навучанні асновам камп'ютэрных ведаў. Ён падкрэсліў, што ўжо ў наступным годзе ў расійскай адукацыі будзе створана "індустрыя электроннага адукацыйнага прадукту", і да пачатку наступнага навучальнага года па 30 асноўных школьных прадметах ва ўсе сярэднія адукацыйныя ўстановы будуць накіраваны камп'ютэрныя праграмы, рэкамендаваныя Міністэрствам адукацыі РФ.

У.Філіпаў адзначыў, што "інфарматызацыя расійскіх навучальных устаноў адпавядае асноўным задачам сучаснай рэформы адукацыі — павелічэнню даступнасці адукацыі і павышэнню яе якасці".

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на перыядычныя выданні на чацвёрты квартал 2001 года.

Падпісацца на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".

Падпісны кошт на квартал для індывідуальных падпісчыкаў на месяц — 950 рублёў, на квартал — 2850 рублёў.

Па ведамаснай падпісцы на месяц — 2800 рублёў, на квартал — 8400 рублёў.

"Настаўніцкая газета" — для чытачоў у IV квартале

Паважаныя чытачы!

Афармляючы падпіску на "Настаўніцкую газету" на IV квартал гэтага года, вы дакладна будзеце ведаць, што на яе старонках можна прачытаць матэрыялы пра:

— II з'езд настаўнікаў, які пройдзе 2-3 лістапада 2001 г.;

— падзеі, якія адбудуцца ва ўстановах, арганізацыях адукацыі;

— правядзенне рэформы школы;

— лепшых педагогаў;

— сучасныя методыкі навучання;

— сацыяльныя праблемы педагогаў, навучэнцаў, студэнтаў;

— праблемы выхавання;

— філасофскія, псіхалагічныя аспекты педагагічнай дзейнасці;

— падзеі, з'явы культурнага жыцця, спорту.

Таксама будуць друкавацца:

— тэсты адзіных экзаменаў у Беларусі і Расіі (спецыяльны выпуск);

— тэматычныя старонкі: "Айчына", "Сям'я", "Кнігарня";

— інтэрв'ю з прадстаўнікамі сістэмы адукацыі, заслужанымі работнікамі, цікавымі людзьмі;

— юрыдычныя кансультацыі;

— пісьмы чытачоў.

Добрае слова пра цябе, педагог!

Віншуем!

Людзі вялікай навукі

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнкі група работнікаў Беларускага металургічнага завода і Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі нядаўна ганаравана ордэнамі і медалямі.

Сярод узнагароджаных — загадчык комплекснай навукова-вытворчай лабараторыі праблем металургічнай вытворчасці, прафесар, доктар тэхнічных навук У.І.Цімашпольскі, які нядаўна ўзначаліў кафедру "Металургічныя тэхналогіі" на механіка-тэхналагічным факультэце БДПА. Цяпер на яго грудзях красуецца ордэн Пашаны. А медалём "За працоўныя заслугі" адзначана дацэнт І.А.Трусава, якая раней працавала на кафедры экалогіі, цяпер — прафесар кафедры "Металургічныя тэхналогіі".

Даўно і паспяхова над "металургічнай" тэматыкай працуюць гэтыя вучоныя. У розны час яны з аднакай скончылі Днепрадзяржынскі індустрыяльны інстытут. Ірына Аляксандраўна, будучы студэнткай, пад кіраўніцтвам Уладзіміра Ісаакавіча займалася ў навукова-даследчай лабараторыі гэтай ВНУ. Але найбольш плённым для іх стаў час, калі ў 80-х гадах абое перайшлі на працу ў БДПА. Сёння прафесар У.І.Цімашпольскі — аўтар 16 кніг і каля 300 навуковых прац. У 1988 годзе ў складзе аўтарскага калектыву ён стаў лаўрэатам прэміі імя Ленінскага камсамола за асваенне першай чаргі Беларускага металургічнага завода. У 1998-м яму была прысвоена Дзяржаўная прэмія Рэспублікі Беларусь за цыкл навуковых прац.

Не адстае ад свайго настаўніка і Ірына Аляксандраўна, у якой больш як 10 кніг і 140 навуковых прац. Яна таксама лаўрэат Дзяржаўнай прэміі нашай краіны ў складзе групы вучоных.

І вось новае вялікае прызнанне заслуг вучоных політэхнічнай акадэміі. Узнагароды ім уручаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнка.

Васіль ПРАКОП'ЕЎ.

НА ЗДЫМКАХ: Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручае ордэн Пашаны загадчыку кафедры "Металургічныя тэхналогіі" прафесару Уладзіміру Цімашпольскаму; узнагароджаная медалём "За працоўныя заслугі" прафесар Ірына Трусава.

Юбілей

Справа свяшчэнная, запаветная

Ірына Андрэеўна Гімпель — асоба, для якой дзейнасць на ніве адукацыі сталася справай свяшчэннаю, запаветнаю, неадʼемнай ад яе біяграфіі, ад яе няўрымслівай, трапяткой чалавечай натуры, яе гарачага сэрца, улюбёнага ў настаўніцкую працу, кнігу, творчасць.

Яе імя — на вокладках і пад вокладкамі дзесяткаў дапаможнікаў і падручнікаў для пачатковай школы, — амаль трыццаць гадоў яна працуе ў Навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Пранікнёны голас яе, дасведчанай і аўтарытэтнай, часта чуваць на жнівеньскіх настаўніцкіх нарадах, на метадычных канферэнцыях, на першай праграме рэспубліканскага радыё, а часцей за ўсё ў школах, куды кліча душа, педагагічная адукацыя і жаданне праверыць на практыцы ўсё тое, што праходзіць праз яе рукі і сэрца.

Добры знак: суботні нумар "Настаўніцкай газеты" супаў з днём нараджэння рупліўай асветніцы. Таму самы час адрасаваць ёй шчырыя словы. Шаноўная Ірына Андрэеўна! Сардэчна віншуем Вас з цудоўным юбілейным святам. Здароўя, шчасця, плёну ў шматграннай дзейнасці!

Ірына Андрэеўна... У гэтай мілагучнасці, у гэтым гукавым пераборы-перазвоне прысутнічае і выдатны музыкальны слых бацькоў, якія выбралі такое імя дачцэ. Але галоўнае, зразумела ўсім, не імя, а тое, што стаіць за ім, якія клопаты, справы, учынкі, тое, чым напоўнены дзень і жыццё чалавека, тое, што дорыць ён людзям, сваёй Бацькаўшчыне. Пра Ірыну Гімпель, пра новае "пакаленне" чытанак, створаных ёю ў сааўтарстве з паэтам Артурам Вольскім для ўсіх пачатковых класаў, найперш беларускіх. Тут будзе дарэчы нагадаць два сказы з адной публікацыі. "Сяброўства з кнігаю пачынаецца змалку. А як жа інакш, калі яна адкрывае дзіцяці свет! "Да чаго не дайду, тое ў кніжцы знайду", — гаворыць народная мудрасць. А вось гэтыя трапныя і паэтычныя народныя словы: "Кніга — маленькае акенца, ды праз яго ўвесь свет відзён" можна знайсці ў "Буслянцы", падручніку па літаратурным чытанні для першага класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання". А сёння паведамім прыемную навіну: менавіта згаданае выданне, сагрэтае шчодрымі сэрцамі Ірыны Гімпель і Артура Вольскага, на конкурсе "Падручнік года" прызнана лепшым у рэспубліцы за мінулы год.

Усякая перамога даецца нялёгка, інтэлектуальная — тым больш. У ёй шмат складаемых, такіх як уважлівае прачытанне высокай гары матэрыялаў, строгі іх адбор, умелае размяшчэнне, суправаджэнне іх метадычным апаратам, пошук рэцэнзентаў, усемагчымыя перапрацоўкі і дапрацоўкі, гарачыя дні і бяссонныя ночы... Такія адносіны да працы, такая самаадданасць, такое творчае гарэнне на працягу ўсяго свядомага жыцця немагчымыя без высокай любові. Дзе ж яе вытокі? Пра гэта лепш за ўсё пачуць з вуснаў самой "вінаўцы" свята. Яе шчырае прызнанне гучыць і, спадзяюся, чытаецца так, як мастацкі твор, праўдзівы, хвалюючы. Вось яно.

"Любоў, замілаванне да роднай мовы, да роднага слова прыйшлі да мяне ад бацькі і дзядулі, якія ведалі шмат вершаў (на беларускай, польскай, рускай мовах) і чыталі іх на памяць. А бабуля вельмі цудоўна не толькі пераказвала казкі, але і складала іх сама.

У вольную часіну ад цяжкай працы (паслявае... гады), у святочныя дні, па вечарах хутаранская хата ажывала, бо збіраліся пад адным дахам не толькі свае дзеці, а і суседзі. Так наладжваліся самадзейныя канцэрты, дзе гучалі песні, чыталіся вершы, ставіліся п'есы, танцы. "Рэжысёрам-пастаноўшчыкам" была бабуля. У ролі артыстаў выступалі дзеці і дарослыя.

Не перадаць словам, як мы рыхтаваліся да вялікіх святочных прадстаўленняў! Такая была заклапочанасць, мітусня. Адны — больш старэйшыя дзеці — складалі разам з дарослымі сцэнарыі, другія — шылі касцюмы, трэція — рыхтавалі дэкарацыі і сцэну. Усе імправізаваныя спектаклі праходзілі пад адкрытым небам, а зімою ў хаце.

Колькі было радасці ў вачах і на тварах дзяцей, калі сустракалі гасцей, бо часам прыязджалі сваякі з іншых вёсак, хутароў! Музычнае афармленне прадстаўлення забяспечвалі дзядзька і тата (ён іграў амаль на ўсіх музычных інструментах).

Мой дзед і мой тата ведалі на памяць ці не палову "Новай зямлі" Якуба Коласа і любілі расказваць яе. І нас вучылі гэтаму. Калі мы прыйшлі ў школу, то большасць твораў, якія там вывучаліся, нам былі ўжо знаёмыя, шмат што мы ведалі на памяць.

Яшчэ мне пашчасціла, што літаратурную мову я ўпершыню пачула ад Уладзіміра Калесніка, Янкі Брыля, Алеся Адамовіча, Фёдара Янкоўскага, якія прыязджалі да бацькоў Уладзіміра Калесніка ў вёску Крынкі (непадалёк ад нашага хутара Вышкава Карэліцкага раёна, дзе я нарадзілася). "Вялікія начальнікі, — думалася мне — а так прыгожа гавораць па-беларуску". І са мною, маленькаю дзяўчынкаю, перакідваюцца словамі, пыталіся пра тое-сёе. Яны тады нават не думалі, што іх словы, іх мова так глыбока западуць у душу дзіцяці, якое пазней пранясе іх праз усё жыццё.

Пазней, калі я вучылася ў педінстытуце імя М.Горкага (цяпер імя Максіма Танка), лекцыі Фёдара Міхайлавіча Янкоўскага, яго кнігі дапамагалі (і дапамагаюць дагэтуль) удасканальваць мне сваю мову.

А тую "школу" дзяцінства, сталасці і працавітасці маіх продкаў я памятаю ўсё жыццё і стараюся перадаць маленькім дзецям — вучням пачатковай школы, настаўнікам, метадыстам праз педагагічную дзейнасць у школе, напісанне падручнікаў, навучальных дапаможнікаў і метадычных парад для педагогаў".

І хіба ж дзіўна, што пасля школы яна пайшла вучыцца ў Магілёўскае культасветнае вучылішча, дзе асвойвала харавое дырыжыраванне і атрымала спецыяльнасць "арганізатар-метадыст класнай работы". Пасля былі згаданы вышэй педінстытут, цудоўныя, натхнёныя лекцыі Фёдара Янкоўскага.

Цяпер ужо на рахунку — 42 гады працы ў пачатковай школе, паралельна тры гады яна чытала ў педінстытуце курс "Методыка выхаваўчай работы ў групе прадоўжанага дня", 17 гадоў вяла студэнцкую практыку.

Поўны час у сярэдняй школе № 125 Мінска спецыяльна выкладала беларускую мову і літаратуру, каб "адчуць" пераемнасць у навучанні паміж пачатковай і базавай школай.

А з метадычнаю працаю "павязалася" праз адкрыты ўрок, які давала яна ў 91-й мінскай школе. На яго завітала намеснік міністра асветы Ганна Іванаўна Канцавая, яна была моцна ўражана майстэрствам урока літаратурнага чытання. "Міжпрадметныя сувязі" добра праілюстраваў акардэон у руках Ірыны Андрэеўны...

Намеснік міністра горача ўгаворвала настаўніцу Ірыну Андрэеўну Гімпель перайсці на метадычную працу.

З 1972 года Ірына Андрэеўна ў Навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (цяпер — загадчыца сектара пачатковага навучання). Што гэта значыць? Тое, што 355 падручнікаў, каля 70 дапаможнікаў прайшлі праз яе рукі, сэрца, душу. Падручнікі па беларускай і рускай мовах, матэматыцы, фізкультуры і г.д. Кожны ўдумліва прааналізаваны, прарэцэнзаваны. Калі б сабраць адны рэцэнзіі — быў бы салідны шматтомнік.

Яе слова заўсёды гучыць для аўтараў важка. Да яе заўваг уважліва прыслухоўваецца і малады складальнік і сталы, дасведчаны, са шматгадовым стажам. Кнігі, складальніцай якіх яна з'яўляецца, вызначаюцца тэматычным багаццем, эстэтычным хараством, у іх і водар народнага слова, і яскравыя фарбы лепшых твораў беларускіх паэтаў, празаікаў, драматургаў. Яны высока ацэнены з боку кампетэнтных спецыялістаў, якім з'яўляецца, напрыклад, педагог і пісьменнік, знаны аўтар беларускага буквара Анатоль Клышка. Пра поспех "Буслянкі-1" ужо гаварылася. Варта хоць колькі слоў сказаць тут і пра "Беларусачку", падручнік па літаратурным чытанні для 1-га класа школ з рускай мовай навучання, складзены Ірынай Гімпель сумесна з паэтам Артурам Вольскім. Выдадзеная ў выдатным паліграфічным выкананні, кніга вылучаецца незвычайнай жанравай раскошаю: да ўсіх шырока вядомых і звыклых жанраў (вершаў, апавяданняў, казак, прымавак, лічылак, забаўлянак, скорагаворак, загадак) далучыліся байкі, блытанкі, крыжаванкі, гульні, заклічкі, калыханкі — матэрыял займальны і адначасова развіццёвы.

Самае галоўнае, што ў гэтых кнігах сабраны творы з добрым гуманістычным зместам.

Праца над чытанкамі вельмі адказная. Бо калі ў зборніку аўтара твор можа быць і слабы, прачытаны і забыты, то ў школьны падручнік павінен трапіць толькі выдатны, які мог бы вытрымаць настаўніцкае і вучнёўскае шматчытанне на ўроку, дома... Не ўсякі твор здатны на гэта. Недарэмна ёсць такое вызначэнне: "хрэстаматыйны аўтар", узорны... У ліставанні дарэвалюцыйных рускіх пісьменнікаў знаходзіш віншаванні з нагоды ўключэння твора таго ці іншага пісьменніка-адрасата ў школьны падручнік, ён цяпер ужо "хрэстаматыйны". Адабраць тэксты, сфармуляваць пытанні, каб твор паўставаў праз іх ва ўсёй эстэтычнай красе, — ой як не лёгка!

Асобны клопат Ірыны Андрэеўны Гімпель — кнігі, што выходзяць у серыі "Школьная бібліятэка" (для пазакласнага чытання). Памяць Максіма Танка яна вырашыла ўвекавечыць зборнікам "Залацінкі", які неўзабаве выйдзе ў свет. Выходзяць таксама выбраныя творы Якуба Коласа (вершы, апавяданні, казкі, паэма "Міхасёвы прыгоды" і ўрыўкі з паэмы "Новая зямля"). Падрыхтавана да выдання і дзіцячая класіка на рускай мове — кнігі "Веселые друзья" і "Незабываемые приключения". Складаюцца планы на 2003 год. Словам, ідзе няспынны канвеер, ідуць вытворчыя і творчыя працэсы... Ідзе час, праходзяць гады. Але не праходзіць любоў. Любоў да працы, да навукі, да дзяцей.

...Завяршаю свае нататкі з лагічнай думкай (няхай бы яна дайшла да нашых вярхоў): сярод тых, што вартыя пашаны — высокага звання "заслужаны", знаходзіцца і імя Ірыны Андрэеўны Гімпель.

Васіль ЖУКОВІЧ,
пісьменнік.

Дабрыня ўсюды ў пашане

Паважаная "Настаўніцкая газета"!

Гэты ліст дасылаюць жыхары в.Сітцы Докшыцкага раёна. Ад нас паехала на новае месца жыхарства недзе на Міншчыну вельмі паважаная намі настаўніца — Шутава Святлана Фёдараўна.

Не часта, на жаль, на адрас настаўнікаў мы гаворым добрыя словы. А вось у гэтым пісьме мы вельмі хочам падзякаваць добраму чалавеку, выдатнай настаўніцы, разумнай і добразычлівай жанчыне, нашай Святлане Фёдараўне. За любоў да нашых дзетак, за самаадданасць у працы, за клопат не толькі пра сваіх вучняў, але і пра нас, дарослых.

Дорага каштуюць словы дзяцей: "Не хочацца ў школу, там не будзе Святланы Фёдараўны". Бывае так, з'едзе чалавек з вёскі — і не заўважыш. А паехала гэтая жанчына — і раптам стала ў вёсцы цямней. Такое адчуванне, што дзеці чакаюць яе. Мы ўпэўнены, што нашай настаўніцы будзе добра і ў іншай школе. Бо дабрыня, шчырасць усюды ў павазе.

Мы вельмі хочам, каб Шутава Святлана Фёдараўна прачытала гэтыя радкі і стала ёй хоць крышку цяплей на душы ў чужой старане.

Няхай Бог дае ёй і яе дачцэ здароўя і шчасця.

З павагай і надзеяй, што наша пісьмо надрукуюць, вучні, бацькі, былыя выпускнікі і суседзі.

Песня — спадарожнік жыцця Баравіцкіх

Плыве, разліваецца па бярозавым гаі музыка — павольная і бесклапотна-гуллівая, шырокая, як раўнінная рака, і імклівая, як час... А пальцы жанчыны перабіраюць кнопачкі баяна, быццам вызваляючы гукі з няволі, адпускаючы іх у чыстае неба, насустрач сонейку. І вочы баяністкі то іскрацца вясёлымі чарцянятамі, то задуменна ўглядаюцца кудысьці ўдалячынь, то мройна ззяюць, чуйна рэагуючы на перапады мелодыі.

Такою запомнілася Людміла Баравіцкая сівым ветэранам — гасцям Бабініцкай школы, што прыехалі з далёкай Мардовіі. Даспадобы прыйшоўся яе малады і моцны голас, талент, тэмперамент. Такою Людміла Віктараўна застаецца ў памяці сваіх выпускнікоў. Такою яе бачаць і любяць цяперашнія вучні.

Усяго пяць год працуе Людміла Баравіцкая ў Бабінічах Віцебскага раёна. На кожным яе ўроку музыкі вучні такія ўважлівыя і захопленыя. Не дзіва, што тут вырастаюць таленты. Выхаванцы Людмілы Віктараўны — пастаянныя прызёры раённага конкурсу "Маладыя галасы". Шмат сіл і энергіі аддае яна дзецям і як педагог-арганізатар. А іх поспехі акрыляюць настаўніка — інакш і быць не павінна.

Ніколі не шкадавала Людміла Віктараўна аб выбраным жыццёвым шляху. Некалі, скончыўшы дзесяцігодку, паступіла ў Гомельскае музычнае вучылішча імя Сакалоўскага. Там жа, у Гомелі, знайшла свой лёс і каханне... Цяпер у іх з мужам Міхаілам Іванавічам трое дзяцей. Дачка Валянціна Святлана Лавейкіна атрымлівае адукацыю — таксама будучы настаўнік музыкі і спеваў. Песня — спадарожнік жыцця Баравіцкіх.

Стваральнікі прыгажосці

Суражскі Цэнтр дзіцячай творчасці Віцебскага раёна заснаваны на базе былога Дома піянераў. Каля 60 гурткоў, што дзейнічаюць пры школах, дзіцячых садках і бібліятэках, наведваюць больш як 600 школьнікаў. Усёй гэтай шырокай сеткай кіруе Таццяна Міхасевіч — чалавек захоплены, дзейны, улюбёны ў справу. Яна пастаянна ў пошуку новых ідэй, таленавітых кіраўнікоў гурткоў, якія здольны перадаць свае навыкі дзецям.

— І такіх людзей шмат, — упэўнена Таццяна Іванаўна. — Складанасць зусім не ў тым, каб знайсці самародка, а ў тым, каб далучыць яго да высакароднай справы навучання дзяцей народным рамёствам. Цяжка бывае зацікавіць такіх людзей, асабліва калі яны не педагогі. Паспрабуй знайсці памяшканне, матэрыялы, фінансавае забеспячэнне. Сёння ўсё гэта даволі праблематычна.

Аднак вырашаць падобныя праблемы для Таццяны Міхасевіч, відаць, — прызванне. А магчыма, любоў да нацыянальнай культуры садзейнічае таму. Колькі самабытных людзей удалося ёй аб'яднаць вакол сябе! Сярод іх Ларыса Якаўлева, якая вучыць дзяўчат з пасёлка Акцябрскага мастацкай вышыўцы. Арыгінальныя вазы, павукі і іншыя вырабы з саломы вырабляюць дзеці ў гуртку Галіны Каргаевай з Замасточча. Своеасаблівасцю вызначаюцца вырабы, створаныя ў майстэрні Сяргея Кокарава з вёскі Кіраўская. Інкрустацыя саломкай прыйшлася даспадобы школьнікам і выхаванцам дзіцячага дома з Вялікіх Лётцаў, і ўсё гэта дзякуючы настаўніцы мясцовай школы Валянціне Салаўёвай. Незвычайная жанчына жыве ў Старым Сяле — Галіна Рачкоўская. Захопленая лазапляценнем пенсіянерка дзеліцца сваім майстэрствам з юнымі землякамі. Заняткі праходзяць у бібліятэцы.

Думаецца, што пад крылом цэнтра падрастае будучая слава раёна. Некаторыя яго выхаванцы заявілі пра сябе ўжо сёння. Трыццаць дыпломаў уручана юным майстрам за актыўны ўдзел у раённай выставе дзіцячай творчасці. А ў абласной дыпламантам стаў выхаванец Івана Зубача, кіраўніка гуртка разьбы па дрэве з Мазалаўскай сярэдняй школы. Ён, як і Сяргей Салаўёў з Доўжы, навучае гэтаму рамяству хлопцаў каля дзесяці год. Работы іх выхаванцаў вызначаюцца ювелірнасцю выканання, арыгінальнасцю задумкі. Шматлікія творы зараз экспануюцца ў Мінску. Добрых вынікаў дабіваюцца ў гуртках Сяргей Белавусаў (г.п.Сураж) і Гаўрыіл Смірноў (в.Камары).

Гурткі наведваюць пераважна школьнікі сярэдняга і старэйшага ўзросту, але ў апошнія гады педагогі стараюцца задаволіць і цікаўнасць малышоў. У Хайсах, напрыклад, шасцігодкі займаюцца ў студыі выяўленчага мастацтва пад кіраўніцтвам Людмілы Ляхоўскай.

Вялікай папулярнасцю ў раёне і нават у вобласці карыстаецца турыстычны гурток Генадзя Варапаева, настаўніка Альгоўскай сярэдняй школы. Разам з дзецьмі ён пабываў у многіх кутках радзімы.

Дзейнасць гуртkoўцаў Цэнтра дзіцячай творчасці шматгранная і невычэрпная. Ствараць прыгажосць — хіба гэта не радасць?

Святлана ЛАВЕЙКІНА.

Добра памятаю: гадоў дзесяць таму ў фае Воранаўскага РДК падчас жнівеньскай нарады настаўнікаў раёна ўдзельнікі з цікавасцю знаёміліся з выставай карцін А.І.Талчкова, выкладчыка выяўленчага мастацтва Беняконскай сярэдняй школы. Тады я напісаў першы артыкул аб творчасці гэтага самабытнага мастака.

У сваіх вучнях паўтарыцца...

Што прыцягнула маю ўвагу? У першую чаргу пейзажная лірыка. Здольнасць аматара пэндзля знайсці нейкія адметныя дэталі вясковага побыту. На адной з работ Анатоля Іванавіча хутар у слабенькім святле месяца. Аб тым, што жыццё тут ледзьве цепліцца, сведчыць невялічкі стажок сена. І гэта ўсё. Бо, напэўна, няма тут, як раней, гаспадаркі. І дажываць у падслепаватай хатцы, прысеўшай да зямлі, нібы куравадка на яйкі, састарэлыя людзі. Яны нават на парозе не з'явіліся. Мабыць, хворыя?

І нейкі сум да сэрца падступае, што адыходзіць у нябыт гэты камусьці родны куточак, дзе паміраюць продкі.

А яшчэ болей сціскаецца сэрца ад усведамлення таго, што такі хутар не адзін па ўсёй нашай Беларусі. Ды што гаварыць пра яго. Цэлыя вёскі паступова адыходзяць у небыццё...

І вось сёлета, на тых жа сценах РДК, зноўку ў жніўні, пашчасціла азнаёміцца з новымі работамі А.І.Талчкова. Хочацца сказаць, што аўтар захаваў вернасць свайму прызванню пейзажыста. І, вядома ж, у сваёй творчасці зрабіў пэўны крок уперад. На некалькі хвілін я спыніўся ля "Маёй вёсачкі" А.І.Талчкова. Матывы ўсё тыя ж. Як дэталь — вузкая сцяжынка, што бяжыць да хат: сведчанне маланаселенасці. Інакш сюды вяла б шырокая дарога. І не пустая, а мабыць, з сучаснымі іншамаркамі на ёй. Няма ж усяго гэтага. Адным словам, глядзіш на карціну з пачуццём настальгіі ў сэрцы, жаданнем нешта выправіць у нашым складаным жыцці, вярнуцца на некалькі дзесяткаў гадоў назад.

А побач — "Бярозавы гай". Неяк (гадоў дваццаць прайшло) ехаў "Жыгулёнкам" з г.п. Радунь у напрамку на Эйшышкас, што ў Літве. І ў адным месцы (паабапал шашы быў беразняк са светлазялёнай, маладзенькай лістотай) не змог, каб не спыніцца. Прыгажосць гэтай мясціны мяне проста зачаравала. Бярозкі стройныя, як на падбор. І столькі многа было ў гэтым краявідзе пяшчоты, дабрыні, каларыту фарбаў. Так і ў Талчкова. Быццам ён тады са мною прысутнічаў.

— Адкуль у Вас, Анатоль Іванавіч, такое тонкае адчуванне прыроды?

— Ад сваіх мясцін, якія нічым не адрозніваліся ад гэтых, — адказвае ён. — Нарадзіўся я ў сельскай мясцовасці ў Чувашыі. Так што сваё дзяцінства правёў на ўлонні такой жа прыроды. А падругое, у Беларусі я жыву з 17-гадовага ўзросту. І ўжо чвэрць века выкладаю ў школах.

— Цікава, а дзеці Вашы пайшлі бацькоўскай дарогай?

— Я скончыў мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута. Так што працую як прафесіянал. А Яўген і Дзмітрый, сыны мае (ужо дарослыя), такой адукацыі не маюць. Затое разьбой па дрэве займаюцца...

— Раскажыце, калі ласка, пра сістэму Вашай педагагічнай працы?

— Як выкладчык і выхавацель я стаўлю перад сабою дзве асноўныя задачы. Першая: навучыць усіх дзяцей, якія наведваюць заняткі, разумець мастацтва і, па магчымасці, развіваць свае здольнасці. А з тымі, хто мае талент, я працую настойліва і мэтанакіравана. Каб не даць таленту заглохнуць, дапамагчы развіцца.

Скажу, што працаваць у такім накірунку вельмі складана. Бо кожны падлетак мае свой характар. Адзін з іх настойлівы ў дасягненні пастаўленай мэты, другі непаседлівы, непастаянны ў справе, але ж мае здольнасці. Вось тут і патрабуецца, як кажуць, гнуць, ды толькі не зламаць.

Канстанцін СТАНКЕВІЧ,
г.п.Воранава.

НА ЗДЫМКУ: А.І.Талчкоў з маладым мастаком з г.п.Воранава Д.Лялько.

Фота аўтара.

Еўрапейскі Саюз распрацоўвае канцэпцыю адукацыі

На пачатку верасня ў Брусэлі адбылася арганізаваная еўрапейскай камісіяй міжнародная канферэнцыя па праблемах адукацыі і выхавання. На гэты форум былі запрошаны 35 наўрадавых арганізацый, прадстаўнікі палітыкі і сяброўства бізнесу, прафсаюзаў, розных навучальных устаноў, вядомыя эксперты і навукоўцы. Усяго больш за 200 удзельнікаў з 20 краін. Мерапрыемства праводзілася ў развіццё рашэнняў саміта ЕС у Лісабоне, якія прадугледжвалі павышэнне канкурэнтаздольнасці эканомікі Еўрасаюза за кошт выхаду на якасна новы ўзровень адукацыйнай сістэмы. З гэтай мэтай на канферэнцыі былі прадстаўлены праграмы па распрацоўцы "Еўрапейскай канцэпцыі выхавання і адукацыі на працягу ўсяго жыцця", якія, па меркаванні аўтараў, улічваюць як нацыянальныя інтарэсы краін — удзельніц ЕС, так і Еўрасаюза ў цэлым.

Французы вучацца пісаць лісты

У знакамітым французскім універсітэце Сарбона ўведзены ў навучальную праграму курс напісання пісьмаў. Неабходнасць у такім прадмеце тлумачыцца тым, што ў новага пакалення людзей, выхаванага на электронных пісьмах і кароткіх тэкставых паведамленнях на мабільных тэлефонах і пейджарах, назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да страчвання эпісталярных навыкаў. Напісанне лістоў у мінулым з'яўлялася вартам своеасаблівай прафесіі, са сваімі канонамі і традыцыямі. Адпаведныя ўзоры знаходзілі сваё месца ў літаратуры, вывучаліся ў сярэдняй і вышэйшай школе. Паступова, з укараненнем пісьменнасці і асабліва дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу, на першае месца выйшла мабільнасць зносін, прыгажосць і дасканаласць формы сталі другараднымі.

Пасланне іншым цывілізацыям

адправілі на днях школьнікі Расіі, Украіны і Казахстана

"Вітаем вас, нашы касмічныя сябры! Мы, дзеці планеты Зямля, адпраўляем вам гэтае Пасланне. Ведайце, вы не адзінокія ў Сусвеце. Прапануем вам дружбу".

Такімі словамі пачынаецца тэкст першага ў гісторыі чалавецтва радыёпаслання дзяцей пазазямным цывілізацыям, адпраўленага ў міжзорнае падарожжа з еўпатарыйскага планетнага радыёлакатара РТ-70.

Сігнал быў накіраваны да зоркі НД 197076 у сузор'і Дэльфін, што знаходзіцца на адлегласці 68,5 светлавога года ад Зямлі. Пасланне плануецца накіраваць яшчэ да некалькіх "сонцападобных" зорак нашай галактыкі, якія знаходзяцца не далей за 100 светлавых гадоў ад нас.

Самай блізкай з іх будзе зорка 47-я Вялікай Мядзведзіцы, ад якой нас аддзяляюць 43,4 светлавога года. Да самай жа далёкай зоркі — НД 71148 у сузор'і Рысь, — зямному пасланню давядзецца ляцець 71 год. Кожны сеанс перадачы радыёпаслання іншапланетным "братам па розуме" займае прыкладна паўтары гадзіны.

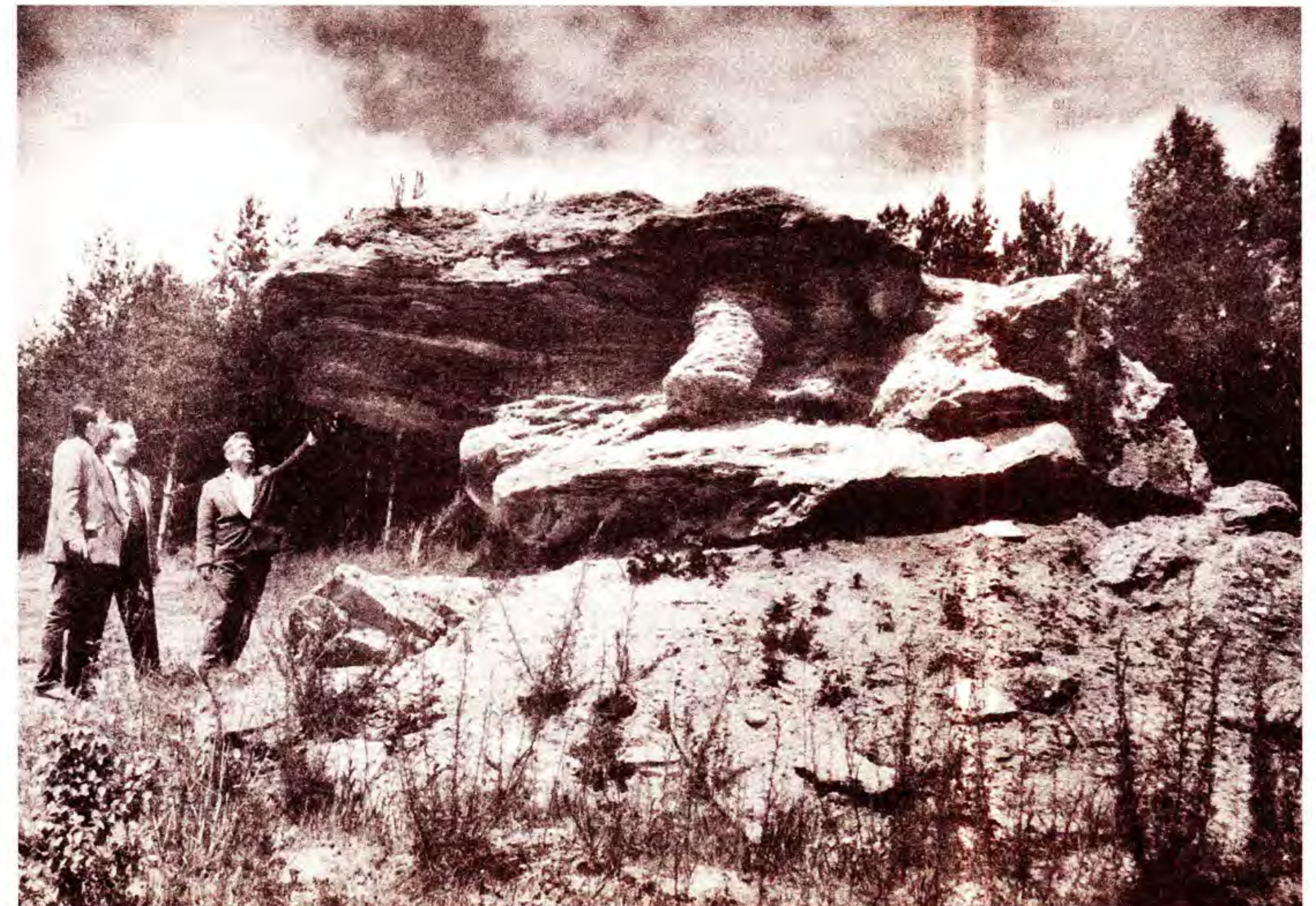
"Нам, дзецям, якія пішуць гэтае Пасланне, цяпер ад 13 да 18 гадоў, і мы спадзяемся дачакацца вашага адказу", — паведамляе радыёсігнал, што паляцеў да зорак. — "Наша планета цудоўная, але хворая. Нашы праблемы — гэта войны, парушаная экалогія, вычарпанне прыродных рэсурсаў. Але мы верым, што зможам пераадолець праблемы, і ўсе людзі на Зямлі будуць шчаслівыя... Жадаем Вам міру і дабра!"

Само радыёпасланне, у рабоце над якім прымалі ўдзел дзеці з Масквы, Маскоўскай, Калужскай, Варонежскай, Омскай, Іркуцкай абласцей, Краснаярскага краю, а таксама з Украіны і Казахстана, складаецца з 4-х частак: музычнай часткі, якая перадаецца ў выглядзе аналагавага сігналу; эмблемы паслання, якая ўяўляе сабой многаэлементны малюнак і адлюстроўвае найбольш значныя элементы зямной культуры і перадаецца ў лічбавай форме; тэкставай часткі на рускай і англійскай мовах, якая перадаецца таксама ў лічбавай форме; і слоўніка, які прыводзіць у адпаведнасць некаторыя з элементаў эмблемы са словамі на рускай і англійскай мовах.

Аднак інфармацыйную аснову радыёпаслання складае не тэкст, а многафігурны малюнак-эмблема, створаны з улікам даўжыні хвалі выпраменьвання еўпатарыйскага лакатара. Што да музычнай часткі паслання, то ў яе аснову дзеці паклалі фрагменты з 11 класічных твораў і народных песень. Усе гэтыя фрагменты выконваюцца на тэрменвоксе, — першым у свеце бескантактным электрамузычным інструменце, вынайдзеным у 1918 годзе Львом Тэрменам.

Праект адпраўкі паслання дзяцей да іншых светаў карыстаўся нязменнай падтрымкай вучоных, у прыватнасці, старшыні Савета па астраноміі РАН акадэміка Мікалая Кардашава, а таксама касмічных ведамстваў дзвюх краін — Расавіякосмаса і Нацыянальнага касмічнага агенцтва Украіны. Рэалізацыя праекта стала магчымай дзякуючы фінансавай і арганізацыйнай падтрымцы камітэтаў урада Масквы.

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

Дзіўнай прыгажосці камень знаходзіцца каля дарогі паміж Дзятлавам і пасёлкам Дварэц Гродзенскай вобласці. А прыгажосць яго ва унікальнасці: гэта глыба-вапняк — сучасны помнік ледніковаму перыяду. Вецер і дождж пакрысе разбураюць яго і робяць формы каменя загадкавымі.

Фота Рамана КАБЯКА, БЕЛТА.

Незабыўныя даты

Летапісцы агністага змагання

Штогод 17 верасня ў Рэспубліцы Беларусь адзначаецца дзень вызвалення Заходняй Беларусі і ўз'яднання беларускага народа. Сёлета гэтая гістарычная падзея будзе адзначана ў 62-гі раз. Усё менш і менш застаецца сведкаў тых падзей, ды і ўспрымаюцца яны сёння неадназначна. Аб адной малавядомай староны барацьбы заходнебеларускага народа за сваю сацыяльную і нацыянальную незалежнасць расказваецца ў гэтым артыкуле.

Словы, вынесеныя ў загаловак і крыху перафразаваныя, належаць знакамітаму Аркадзю Куляшову. Сказаны яны ў далёкім 1948 г. пра аднаго з таленавітых паэтаў Заходняй Беларусі — пра Валянціна Таўлая, які, на жаль, вельмі рана пайшоў з жыцця (памёр у 1947 г.). В.Таўлай быў не толькі выдатным паэтам, але і актыўным грамадскім дзеячам. Менавіта дзякуючы яго намаганням дэмакратычныя заходнебеларускія пісьменнікі аб'ядналіся ў суполку "Літаратурны фронт сялянска-рабочых пісьменнікаў Беларусі".

Да арганізацыі прагрэсіўных заходнебеларускіх дзеячаў культуры вяло шмат прычын: пагаршэнне жыцця, пагардлівыя адносіны польскіх улад на чале з Ю.Пілсудскім да мовы, асветы, культуры, знішчэнне беларускай нацыянальнай школы, перыёдыкі, кнігадрукавання і г.д. Адбываўся шалёны працэс паланізацыі насельніцтва т.зв. "усходніх крэсаў". Але чым больш польскія ўлады знішчалі ў Заходняй Беларусі беларускасць, тым актыўней беларускія грамадскія дзеячы, творчая інтэлігенцыя супрацьстаялі гэтай навале, імкнучыся не дапусціць поўнай паланізацыі сваёй радзімы.

На Беларусі літаратурны рух у канцы 20-х — пачатку 30-х гг. пашыраўся. Спрыялі гэтаму і нешматлікія беларускамоўныя перыядычныя выданні, у асноўным грамадска-палітычнага зместу, якія з вялікай цяжкасцю выдаваліся і даходзілі да чытача, яны ахвотна аддавалі месца на сваіх старонках мастацкім творам, у першую чаргу вершам, якія ў рэдакцыі дасылаліся дзесяткамі, а то і сотнямі. Асяродкам развіцця беларускай культуры была Вільня, яе традыцыйна гістарычны цэнтр. Тут у розныя часы працавалі пісьменнікі і публіцысты М.Гарэцкі, Л.Родзевіч, Б.Тарашкевіч, А.Луцкевіч, І.Канчэўскі, І.Дварчанін, К.Сваяк, Н.Арсеннева, У.Жылка, Ф.Аляхновіч, У.Самойла, М.Краўцоў, Г.Леўчык, А.Салагуб, М.Танк, В.Таўлай, Х.Ільяшэвіч, М.Васілёк, М.Засім, П.Пестрак і шмат хто іншы. Пералік імёнможна было б доўжыць і доўжыць. Зразумела, не ўсе заходнебеларускія пісьменнікі сталі знакамітымі. Тут — як у кветніку: каб каралева-ружа стала менавіта кветкай з кветак, трэба было, каб яе абранасці спрыяла і атачэнне. Так і ў літаратуры. М.Танк, каб стаць майстрам слова сусветнага значэння, працаваў побач з менш вядомымі літаратарамі. Гэтым мы не прыніжаем іх ролю, бо і яны ўнеслі свой уклад у скарбонку, імя якой — Беларуская літаратура.

Заходнебеларускія пісьменнікі заўсёды былі разам з народам, падзяляючы з ім усе цяжкасці яго жыцця. Яшчэ ў 1927 г. паэт Алесь Салагуб, адбываючы тэрмін пакарання ў Лукішках, усклікваў: "Маё шчасце ў шчасці мільёнаў, // Мая воля — у вольнасці ўсіх,// Калі сэрцы заскачуць без стогнаў// У зіянні агнёў залатых".

Заходнебеларускія пісьменнікі дэмакратычнай хвалі заўсёды змагаліся супраць наступу на правы працоўных, супраць фашызацыі грамадства. Яны падтрымалі адкрытае пісьмо да грамадзян Польшчы, Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны, сяброў партый ППС, Бунда. З ім 7-га сакавіка 1933 г. ЦК КПП звярнуўся да іх. У пісьме прагучала прапанова стварыць адзіны фронт сумеснай барацьбы з фашызмам. Цэнтрам арганізацыі антыфашысцкіх сіл Заходняй Беларусі стала рэдакцыя "Беларускай газеты", створанай у Вільні пад ідэйным кіраўніцтвам КПЗБ. Першы нумар выйшаў 8-га чэрвеня 1933 г. афіцыйным рэдактарам-выдаўцом быў прызначаны Аляксандр Карповіч, лясны інжынер (ён закончыў Пражскі універсітэт), на той момант — беспрацоўны. А.Карповіч быў чалавекам умераных поглядаў, які пільна ставіўся да рэвалюцыйных настрояў часткі дзеячаў заходнебеларускай культуры. Зразумела, што ідэйнага ўплыву на газету ён не аказваў. Фактычным яе рэдактарам быў Валянцін Таўлай, які знаходзіўся ў Вільні на нелегальным становішчы і рэдагаваў "Беларускую газету" па заданні ЦК КПЗБ. Ён на старонках гэтага выдання змяшчаў асноўныя публіцыстычныя матэрыялы, друкаваў перадавыя артыкулы. Газета выходзіла да 30-га студзеня 1934 г., два разы на месяц накладам у 2 тыс. асобнікаў. Выйшла ўсяго 17 нумароў, два нумары былі канфіскаваны. Невялікая перыядычнасць у першую чаргу тлумачылася адсутнасцю матэрыяльных сродкаў. Аўтарамі газеты, акрамя В.Таўлая, з'яўляліся М.Васілёк, П.Пестрак, Я.Чабор, Я.Міско, М.Засім, П.Граніт, Ф.Грышкевіч і інш. Тэхнічную работу ў рэдакцыі вяла Любоў Асаевіч, будучая жонка М.Танка. Яна працавала машыністкай, перакладчыцай.

"Беларуская газета" не праходзіла міма ніводнага факта эканамічнага і палітычнага ўціску ў Заходняй Беларусі, выкрывала германскі фашызм (надрукавала артыкулы "У краіне свастыкі", "Гітлер — Еўропа — Мы" і інш.). Але самай вялікай заслугай газеты стала роля своеасаблівага ідэйнага цэнтра ў кансалідацыі сіл заходнебеларускіх пісьменнікаў. У 7-м нумары "Беларускай газеты" быў надрукаваны рэдакцыйны артыкул "Створым літаратурны цэнтр!", а ў 8 і 10 нумарах — рубрыка "Літаратурная старонка". На першай з іх з артыкулам "З народам" выступіў аўтар пад псеўданімам Т.Свет. Публіцыст выказаў думку, што літаратура — гэта не толькі сродак адлюстравання рэчаіснасці, а і выхавальнік, які "варушыць мільёны, бадзёрыць, закальвае іх душы". Вітаючы аб'яднаўчую ролю газеты, М.Танк пісаў: "Цябе вітаю, "Беларуская газета", // І працы чэсць тваёй я аддаю,// Ты самародны узгадоўваеш паэтаў,// Каб песню смела грымнулі сваю". Пад рубрыкай "Літаратурная старонка" ў газеце былі надрукаваны творы многіх маладых пісьменнікаў Заходняй Беларусі. "Беларуская газета" дала магчымасць Валянціну Таўлаю, Піліпу Пестраку, Янку Чабору і інш. выступіць ініцыятарамі стварэння Літаратурнага фронта пісьменнікаў Заходняй Беларусі. 10-га снежня 1933 г. на кватэры бацькоў Л.Асаевіч у нелегальных умовах прайшла 1-ая канферэнцыя дэмакратычных пісьменнікаў Заходняй Беларусі. Яна прыняла "Дэкларацыю групы паэтаў да ўсіх пісьменнікаў Заходняй Беларусі", якую падпісалі В.Таўлай, Я.Чабор, (І.Патаповіч), А.Дубровіч (А.Рэдзька), М.Васілёк (М.Касцевіч), П.Граніт (І.Івашэвіч). Далучыліся да дэкларацыі М.Танка, П.Пестрак, якія адбывалі тэрмін пакарання, ды А.Іверс (І.Міско) і М.Засім, затрыманыя польскай паліцыяй у дарозе ў час паездкі на канферэнцыю ў Вільню. "Кідаючы гэты адкрыты вызаў барацьбы на літаратурна-мастацкім фронце ў нацыянальна-вызваленчым руху, — адзначалася ў Дэкларацыі, — мы кідаем заклік да ўсяго, што ёсць разумнага, свядомага, да працоўнага ў нашай краіне, да пісьменнікаў, выйшаўшых з асяроддзя сярмяжнага люду, да пісьменнікаў ад варштата і плуга — зразумець адказнасць сучаснага стану... Клічам на творчую працу для народа і разам з ім".

На канферэнцыі было вырашана рубрыку "Беларускай газеты" ператварыць у часопіс пад такой самай назвай — "Літаратурная старонка". Рэдактарам яго абралі студэнта Віленскага універсітэта, маладога пісьменніка Янку Чабора (Івана Патаповіча). Такое рашэнне стала вельмі своечасовым, бо ў канцы студзеня 1934 г. "Беларуская газета" ўладамі была закрыта. Часопіс "Літаратурная старонка", падрыхтаваны Валянцінам Таўлаем і Іванам Патаповічам, выйшаў 25-га студзеня 1934 г. І тут жа быў канфіскаваны. Рэдакцыя, прадбачачы такі "падарунак" улад, каля дваццаці працэнтаў накладу распаўсюдзіла падпольна, і многія чытачы змаглі са зместам выдання ўсё ж такі пазнаёміцца. На старонках часопіса былі змешчаны творы 13 паэтаў — Максіма Танка, Міхася Васілька, Звестуна (Піліпа Пестрака), Алеся Дубровіча, Алеся Салагуба, Анатоля Іверса, Міколы Засіма, Петруся Граніта. Звястун у вершы "Моладзі" абвяшчаў: "Бо мы — моладзь, сіла, агонь.// Бо мы — гарт чорнай нэндзы-няволі.// Мы — залог светла-будучых дзён,// Кавалі той жаданае долі!" У "Літаратурнай старонцы" былі надрукаваны артыкулы М.Руніча "На новым этапе" І Фр.Гр. /Ф.Грышкевіча. — С.Г./ "Мастацкая літаратура Грамады".

Многіх удзельнікаў канферэнцыі арыштавалі. Пазней яны сталі падсуднымі т.зв. "Працэсу 16-ці", які пачаўся 23-га сакавіка 1936 г. Старанна падрыхтаваны, працэс павінен быў стаць судзілішчам польскіх улад над заходнебеларускай творчай інтэлігенцыяй. Але не стаў. Валянцін Таўлай так пісаў аб ім: "Працэс ператварыўся ў адну суцэльную сутычку з ворагам. Трапчалі адзін за адным аргументы пракурора. Вылазіла наверх тая праўда, якую намагаліся схаваць дэфензіўшчыкі ("смяяліся нават з вызначэння "беларускія пісьменнікі", маўляў, што гэта за такое. — С.Г.), а іменна, што на лаву падсудных польскія паны пасадзілі яшчэ раз беларускі народ, яго запаветныя мары, жаданні, барацьбу".

Усе ўдзельнікі працэсу тым не менш атрымалі розныя тэрміны турэмнага зняволення — ад 3-х да 8-і гадоў. Валянцін Таўлай, арганізатар суполкі, зразумела, атрымаў 8 гадоў пазбаўлення волі, а затым — такога ж тэрміну пазбаўлення ў правах.

Народную антыфашысцкую барацьбу ўжо немагчыма было спыніць, асабліва пасля VII кангрэса Камінтэрна (1935 г.), а потым — пасля Антыфашысцкага кангрэса дзеячаў культуры (1936 г.).

Спрыялі гэтай барацьбе і перыядычныя выданні розных партый і рухаў, што, мінаючы цэнзурныя рагаткі, з вялікімі цяжкасцямі даходзілі да чытача — "Наша воля", "Асва", "Беларускі летапіс" ("Летапіс"), "Родны край", "Беларуская крыніца", "Калоссе", "Маладая Беларусь", "Папросту" і інш. Так, у двухтыднёвіку "Poprostu", які рэдагавалі Г.Дэмбінскі, Е.Ендрыхоўскі, Е.Путрамант, прадстаўнікі польскай студэнцкай антыфашысцкай арганізацыі "Фронт", што існавала пры Віленскім універсітэце, вялася рубрыка "Беларуская калонка". Рэдагаваць яе быў запрошаны Максім Танк. Ідэйную падтрымку сваім братам-беларусам аказвалі таксама заходнеўкраінскія дэмакраты, што групаваліся вакол прагрэсіўных выданняў, якія выходзілі ў Львове і іншых гарадах Заходняй Украіны.

Літаратурна-мастацкі рух, які асабліва актывізаваўся ў 30-я гг., уліўся ў агульную барацьбу народа Заходняй Беларусі за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Дзеячы беларускай культуры стварэннем Літаратурнага фронту заявілі, што яны з'яўляюцца часткаю народа, што яго інтарэсы былі і інтарэсамі дэмакратычнай заходнебеларускай інтэлігенцыі.

Сцяпан ГОВІН,
дацэнт факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага універсітэта.

У пагоні за монстрам з Лох-Неса

У наш час многія еўрапейскія краіны, якія гадоў пятнаццаць-дваццаць таму здаваліся амаль недаступнымі, сёння гасцінна, а калі і не вельмі прымаюць гасцей з маладых дзяржаў СНД. Луўр, Вестмінстэрскае абацтва, Эйфелева вежа, рымскі Калізей, Пізанская вежа, егіпецкія піраміды — усе гэтыя славутасці сёння замільгалі ў рэкламных роліках, сталі звыклымі ў фотаальбомах і на відэаплёнках нашых сяброў і знаёмых. Аднак ёсць у заморскіх краінах такія куткі, да якіх і дагэтуль імкнуцца душы шукальнікаў прыгод, нібы матылькі, якія ляцяць на святло ліхтара. Адным з такіх чароўных месцаў з'яўляецца возера Лох-Нес на поўначы Шатландыі. Пра сваю паездку, уражанні ад вандравання апавядае ў дарожным нарысе наш пазаштатны карэспандэнт.

Калі я працаваў на ферме ў Хершэме (аднаму Богу вядома, чаму англічане называюць свае вёскі такімі дзіўнымі назвамі), размешчаным у прадмесці Лондана, то ідэя з'ездзіць на возера Лох-Нес пакуль яшчэ невыразна лунала ў паветры. Згадваўся толькі сціплы вопыт папярэднікаў — студэнтаў мінскіх ВНУ, якія спрабавалі з гэткага ж фермерскага лагера даехаць на самы край шатландскага нагор'я. Хлопцы сапраўды сяк-так выехалі, працуючы на ферме ў адным з графстваў Сярэдняй Англіі, у бок Шатландыі, каб пабываць у мясцінах, дзе жыве лохнеская пачвара, але так і не дабраліся да пункта прызначэння. Хаця на сваім шляху мой знаёмы Аляксей і яго сябры пабачылі дзесяткі маляўнічых горных азёр, дзівосныя па сваёй прыгажосці ўсходы і заходы сонца, непаўторныя шатландскія гарады. Але нават ад гэтай іх спробы ў нас, хто жыў у Хершэме, літаральна займала дух. Хто б мог падумаць, што ўсяго толькі праз год мы не толькі ўбачым возера Лох-Нес, у глыбінях якога задумліва пускае пузыры знакамітая пачвара, але і амаль пабываем на месцы, дзе сыходзяцца воды двух вялікіх акіянаў — Паўночнага Ледавітага і Атлантычнага.

Калі агульнымі намаганнямі мы — прыкладна шэсць дзесяткаў студэнтаў з краін былога Саюза і Цэнтральнай Еўропы — убралі ў бліжэйшым і аддаленым наваколлі ўсё, што вырасла за халодную і дажджлівую вясну, высветлілася, што нам "свеціць" некалькі дзён адпачынку. У любым выпадку рабіць на "палетках" было няма чаго, і ўтварыўся ланцужок выхадных дзянькоў прыкладна на пяць. Нехта з хлопцаў прапанаваў расслабіцца ў сяброўак на суседняй ферме, дзе вырошчвалі клубніцы і адчуваўся дэфіцыт мужчынскага полу. Асабліва цешыўся такім заманлівым магчымасцям (дзяўчаты, якія адчайна сумуюць, плюс дармовыя клубніцы) хлопец з адной з паўднёвых краін СНД. Некаторыя планавалі зняць нумары ў сталіцы і патанцаваць на дыскатэках. Дзяўчаты, падзарабіўшы грошай, хацелі паехаць на вялікія аптовыя рынкі, дзе можна было танна і якасна атаварыцца. У рэчышчы "выспявання" гэтых планаў вызначыліся больш канкрэтна і мы — аматары вандраванняў з ветрыкам да нязведаных даляў. Дзесяць чалавек — восем хлопцаў і дзве дзяўчыны з некалькіх краін СНД — пачалі падрыхтоўку да доўгага пераезду праз увесь востраў, туды, дзе, як варожая субмарына, затаілася ў азёрнай вадзе загадкавая і няўлоўная рэптылія па мянушцы Нэсі.

Для пачатку трэба вырашыць пытанне з тэхнікай. Варыянт з чыгункай адпаў адразу ж, хаця, у прынцыпе, да горада Інвернес, размешчанага на паўночнай частцы вострава, можна было б дабрацца і на цягніку. У выніку для падарожжа мы арандавалі дзве машыны — "Рэно" і "Сеат". Бралі іх у розных месцах і пасылалі за імі розных людзей, але, як ні дзіўна, абедзве аказаліся чырвонага колеру.

Аўтамабілі арандаваны. Цяпер трэба было падумаць пра начлег. Студэнты — народ непатрабавальны і вынослівы. З агульнай згоды мы вырашылі ўзяць дзве палаткі і разбіваць іх, калі гэта спатрэбіцца, пад адкрытым небам. Атрымлівалася, як у сапраўдных падарожнікаў: дзе захацеў — там спыніўся, дзе спадабалася — заначаваў. З прадуктамі харчавання было яшчэ прасцей. Хто з кім ехаў — той з тым і скідваўся. Экіпажы машын, па пяць чалавек у кожнай, закуплялі прадуктаў на два-тры дні, а потым усё паўтаралася спачатку.

Такім чынам, тэхнічныя праблемы былі вырашаны. Заставалася ехаць, прычым з ветрыкам і ноччу. У кожнай машыне было па некалькі вадзіцеляў з правамі. Беларускія правы, якія вырабляюцца цяпер у адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі, абсалютна без усялякіх праблем былі прыдатнымі і ў Англіі.

Стартавалі мы ў шэсць вечара. Лондан — гэты набіты рознай аўтатэхнікай мегаполіс — мы аб'ехалі па кальцавой і памчаліся прама на поўнач, услед за сонцам, якое рухалася ў заходняе паўшар'е. Машына, на якой ехала наша пяцёрка хлопцаў, літаральна некалькі месяцаў назад сышла з канвеера аўтаканцэрна "Рэно". Высокаактыўны бензін цаной па 82 пенсы за літр нёс новенькую машыну па аўтабане з неверагоднай хуткасцю. Праз некалькі гадзін шалёнай гонкі я змяніў Андрэя за рулём з адзінай думкай — выціснуць з машыны ўсё, на што яна была здольная. Прыкладна пасля дванаццаці ночы, калі на трасе амаль не было машын, стрэлка на спідометры стала падбірацца да адзнакі 200 кіламетраў у гадзіну. Захопленыя яздой на гранічнай хуткасці, мы былі непрыемна здзіўлены, калі пад адным з мастоў-развязак раптам бліснула фотаўспышка. Гэта пільны аўтамат "запеленгаваў" нашу машыну, таму што яна перавысіла хуткасць на аўтастрадзе.

Да раніцы мы ўжо праехалі амаль палову вострава і знаходзіліся недзе непадалёк ад Эдынбурга. Па прыблізных падліках ззаду засталося больш за семсот кіламетраў. Па нашых мерках, калі б мы, скажам, выязджалі з Мінска, машына знаходзілася б недзе ў прыгарадзе Масквы.

Час снедаць. Перад Эдынбургам узвышаецца даволі крутая гара, на якую мы і вырашылі ўзабрацца. Падняўшыся метраў на трыста пяцьдзесят па даволі стромкім схіле, мы, нарэшце, аказаліся на камяністай вяршыні, з якой адкрываўся цудоўны від на адміністрацыйны цэнтр Шатландыі. Тут, з апетытам з'еўшы бутэрброды, мы трошкі адпачылі. Удалечыні віднеліся невысокія горы ў блакітнай смузе, ніжэй сінеў заліў Ферт-оф-Форт. Эдынбург — партовы горад, буйны палітычны і культурны цэнтр у самым цэнтры Шатландыі. Яшчэ гадоў 50 таму ў ім жыло не менш людзей, чым у сучасным Гомелі. Горад вядомы сваімі буйнымі выдавецтвамі, старадаўнім універсітэтам.

Пакінуўшы машыну на адной са стаянак і не звярнуўшы ніякай увагі на месца яе знаходжання (пра што потым вельмі шкадавалі, патраціўшы процьму часу на пошукі), мы накіраваліся ў горад. Паглядзець у ім было на што. Вузкія брукаваныя старажытныя вулачкі, велічныя саборы, якія, на жаль, былі зачынены ў выхадны. Тут мы ўпершыню ўбачылі мужчын у шатландскіх спадніцах. Спадніцы сустракаліся як сінія, так і чырвоныя, у залежнасці ад прыналежнасці іх уладальнікаў да пэўных кланаў. Зразумела, мы зацікавіліся адрозненнем у колерах. Нам патлумачылі, што ў сярэдневяковай Шатландыі чырвоныя спадніцы насілі прадстаўнікі каралеўскага двара. Усе астатнія колеры ў розных прапорцыях дзялілі паміж сабой шматлікія шатландскія кланы. Важным элементам касцюма з'яўлялася таксама і скураная сумачка, па багацці аздаблення якой можна было меркаваць пра дастатак і грамадскае становішча яе ўладальніка.

Адразу кідаецца ў вочы, што ў Цэнтральнай Шатландыі квітнее турысцкі бізнес. У дзесятках крам прадаюцца дастаткова ўдалыя падробкі пад даўніну. Гэта і зброя — ад мініяцюрных кінжалаў да велізарных двухручных мячоў — і нацыянальныя строі з характэрным арнаментам, прычым абавязкова ў клетачку. Тутэйшыя танныя шатландскія шопы, зрэшты, не такія ўжо і даступныя ўсходнееўрапейскаму пакупніку з-за высокіх цэн на авіябілеты. Дарэчы, калі танная падробка турыста не задавальняе, ён можа ў антыкварнай краме купіць сапраўдную баявую сякеру за добрыя грошы, або алебарду за вялікую суму. Але, прынамсі, у яе новага ўладальніка будзе больш упэўненасці, што гэтай зброяй некалі змагаліся ў часы англа-шатландскіх войнаў XIII-XIV стст.

Агляд славутасцей зацягнуўся на некалькі гадзін. Да гэтага часу мы згубілі адзін аднаго. Давялося выкарыстаць прыём, адпрацаваны яшчэ ў Лондане — сазвоньвацца па мабільных тэлефонах, каб сустрэцца ў якім-небудзь знаёмым усім месцы. У рэшце рэшт мы сабраліся ўдзесяцярых на адной са старадаўніх плошчаў у цэнтры. Вялізны супермаркет, у якім, здаецца, прадавалася ўсё, што прыдумала чалавечая цывілізацыя, быў на апошнім, пятым паверсе, дапоўнены ўсюдысным Макдональдсам. Тут мы, прагаладаўшыся пасля агляду славутасцей, накінуліся на гамбургеры, сокі, марожанае з сотнямі кітайцаў, індусаў, афрыканцаў, арабаў і, вядома ж, шатландцаў.

У мясцовым цэнтры, які абслуговае шматлікіх турыстаў, мы прыдбалі падрабязныя карты, даведнікі, якія намнога аблегчылі наша падарожжа. Да возера Лох-Нес заставалася яшчэ больш як 300 кіламетраў, таму пасля абеду мы рушылі далей. За вокнамі машыны прамільгнулі гарадкі Фолкерк, Стэрлінг, Перт. Мясцовасць станавілася ўсё больш маляўнічай, а горы — вышэйшымі. Аблокі літаральна дакраналіся да горных вяршынь, між узгоркамі паблісквала люстэрка азёр, у далінах шумелі патокі горных рэк. У многіх месцах каля азёр былі абсталяваны стаянкі для аўтамашын. Паявіліся надакучлівыя мошкі, якія балюча кусаліся. Гэтая брыдота нагадвала нашу палескую машкару, ад якой звычайна ратуюцца ў дыме невялікіх вогнішчаў. Мы сабе такой раскошы дазволіць не маглі, таму набылі патэнтаваны сродак супраць агіднай мошкі. Пахнуў гэты прэпарат дрэнна, нагадваючы нешта сярэдняе паміж лекамі і спіртным, але з насякомымі спраўляўся выдатна. Адчуванні пры сустрэчы з машкарой былі забаўнымі. Раней яна проста манатонна стукалася ў твар, упіваючыся да крыві. А калі намазаўся сродкам, то мошка ўжо паводзіць сябе інакш. Падлятае да фізіяноміі сантыметраў на 15, а потым, нібы сустрэўшы нябачную перашкоду, рэзка ляціць прэч.

Да вечара мы дабраліся да месца прызначэння. Размешчанае ў Паўночнай Шатландыі, возера выцягнулася ў даўжыню на 37 кіламетраў. Пры гэтым яго шырыня складае не больш як паўтара кіламетра. Па-шатландску "лох" — гэта возера. У старажытныя часы, прыкладна 300 мільёнаў гадоў назад, адбыўся глыбокі разлом зямной кары. Утварыўся грабен накшталт таго, у якім цяпер знаходзіцца Мёртвае мора. Праўда, знакамітае возера ў Палесціне знаходзіцца амаль на 400 метраў ніжэй за ўзровень Міжземнага мора, а Лох-Нес наадварот, дзякуючы асаблівасцям гарыстай мясцовасці, размяшчаецца вышэй за ўзровень акіяна. Возера па дыяганалі — з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад — перасякае шатландскае нагор'е. Фіорд за многія тысячагоддзі страціў выхад у акіян і ператварыўся ў возера, глыбіня якога дасягае 250 метраў. Хаця гэты знакаміты вадаём знаходзіцца прыкладна на шыраце Рыгі і Пскова, нават летам тут даволі халаднавата. Выбраўшыся з прадмесця Лондана ў майках, мы, па меры набліжэння да паўночнага краю возера, надзявалі на сябе ўсё больш і больш адзення. Зрэшты, Лох-Нес ніколі не замярзае, хаця тэмпература вады ў ім не перавышае 5-10 градусаў Цэльсія. Каварства тутэйшых мясцін на ўласным вопыце зведаў адзін з літоўскіх студэнтаў. Саманадзейна выйшаўшы басанож да возера, ён моцна параніў ступні ног аб вострыя камяні і бездапаможна застыў на мелкаводдзі. Давялося нам выводзіць яго пад рукі з гэтай пасткі.

Такім чынам, вясна вось-вось пяройдзе ў лета, а мы, разбіўшы лагер на беразе возера Лох-Неса, чакаем сустрэчы з "пачварай". Менавіта дзякуючы ёй возера набыло сусветную вядомасць. У нейкіх 50 метрах ад вады, на спецыяльна абсталяванай для турыстаў пляцоўцы, знайшлося месца для дзвюх машын, побач з якімі былі ўстаноўлены палаткі. Размясціўшыся прыкладна ў цэнтральнай частцы возера, мы маглі бачыць Лох-Нес на некалькі кіламетраў у абодва бакі. Падводнага жыхара, які затаіўся ў глыбінях, нехта лічыць апошнім прадстаўніком даўгашыіх яшчараў, якія даўно вымерлі. Неверагодна, але людзі вераць, што ў Лох-Несе захаваліся прадстаўнікі сям'і эласматэрый падгрупы плезіязаўраў. Паводле мясцовага падання, пад суседняй з возерам гарой знаходзяцца вялізныя падземныя поласці, дзе можа схавацца цэлая калонія дагістарычных пачвар.

Турызм на возеры Лох-Нес, мяркуючы па ўсім, — справа прыбытковая. Возера літаральна кішыць лодкамі, невялікімі парусікамі, катэрамі. Надвор'е нам спрыяла. Увечары і нават глыбокай ноччу возера было адносна спакойным. Час ад часу хто-небудзь з нас цішком спускаўся да вады, каб уважліва ўглядзецца ў цёмныя глыбіні.

У час гэтых "таемных" візітаў я знайшоў самы каштоўны, на маю думку, сувенір з берагоў Лох-Неса. Калі сонца вісела нізка над горнай градой, мне прыйшло ў галаву пазваніць па мабільным тэлефоне бацькам. Аднак добрай сувязі не было, таму я стаў караскацца ўверх па схіле гары скрозь густы зараснік. Нечакана наткнуўся на закінуты каменны дом і, зацікавіўшыся, зазірнуў унутр. Усё, што можна было з яго вынесці, ужо даўно забралі, але, на маё здзіўленне, у вушаку дзвярэй тырчаў старадаўні чатырохгранны цвік. З цяжкасцю выдраўшы яго, я беражна апусціў сваю знаходку ў кішэнь. У галаве прамільгнула самазадавольная думка: "Напэўна, не горшы сувенір, чым надзіманыя штампоўкі з магазіна".

Першым, хто назіраў пачвару з Лох-Неса, быў святы Калумбан. Адносіцца гэта да тых часоў, калі Шатландыя яшчэ не прыняла хрысціянства, будучы язычніцкай. Пазней, у 565 годзе, рэптылію бачыў абат Адамус. Ён пісаў: "раз'юшаная пачвара" адным страшэнным ударам забіла чалавека і збіралася паразіць другога, але ў гэты час з'явіўся пасланнік божы. Ён узняў крыж і з імем бога на вуснах загадаў монстру: "І не думай пра гэта, замры на месцы, не смей дакранацца да яго. Знікні!"

Станіслаў ДАРОШЧАНКА,
студэнт факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта.

(Працяг будзе.)

Паэтычны каляндар

У жніўні споўнілася 135 гадоў з дня нараджэння Дзмітрыя Меражкоўскага, рускага пісьменніка, 80 гадоў з дня смерці Аляксандра Блока, рускага паэта, 45 гадоў з дня смерці Бертальда Брэхта, нямецкага паэта, драматурга і рэжысёра, 65 гадоў з дня расстрэлу фашыстамі Фрэдэрыка Гарсіа Лоркі, іспанскага народнага паэта і драматурга, 145 гадоў з дня нараджэння Інакенція Аненскага, рускага паэта, 80 гадоў з дня нараджэння Сяргея Арлова, рускага савецкага паэта, 80 гадоў з дня смерці Мікалая Гумілёва, рускага паэта.

Пераклаў Яўген МІКЛАШЭЎСКІ.

Дзмітрый МЕРАЖКОЎСКІ

(1866 — 1941)

* * *

Ясны вечар ціха дагарае.
Перад смерцю ўсмешкаю нямой
На адно імгненне прымірае
Неба са стамлёнаю зямлёй.
У лясным прасветленым закутку,
Што ў палоне роздуму свайго,
Лёгкі смутак — толькі след ад смутку,
А каханне — толькі цень яго.
Хвілі безжыццёвага маўчання.
Як са склепа, адчуваеш ты
З вышыні халоднае дыханне
Мёртвай і бязмежнай пустаты.

Аляксандр БЛОК

(1880 — 1921)

* * *

Май вар'яцкі з белымі начамі!
Вечны стук "Выходзь!" па вечарах.
Сінь смугі вясновай за плячамі,
Як пагібель, невядомы шлях.
Смех жанок з шалёнымі вачамі,
З ружаю пабляклай на грудзях.
Ты не спі! Прабі мяне мячамі —
Ад жаданняў бліскаўкі ў вачах.
Добра ў лузе мне шырокім кругам,
Карагоды водзячы, прайсці,
Піць віно і, цешачыся лугам,
З любаю вянок сабе плясці,
Кветкі раздаваць жанчынам любым,
А найбольш — сяброўкам па жыцці,
Але больш прыстойна з цяжкім плугам
У расе штораніцы ісці.

Бертальд БРЭХТ

(1898 — 1956)

Пытанні

Напішы, у чым ты ходзіш? Ці не мерзнеш па начах?
Напішы, як засынаеш? Мякка спаць табе ці не?
Напішы, як выглядаеш? Гэта ведаць трэба мне.
Напішы, яшчэ сумуеш па маіх руках?
Напішы, як ты жывеш? Мучыць пачалі?
Напішы, ужо лютуюць? Ці не ўпала духам ты?
Напішы, што зараз робіш? Як выходзіш з пустаты?
Напішы, ці не забыла? Не забыла, як жылі?
У мяне адны пытанні — вось і страшна
Слухаць мне адзін адказ на іх.
Стомішся — не аддасі мне ношу.
Як галодная — я не здабуду ежы.
Нібы гэты свет пакінуў я,
І на ім няма мяне нібыта.

Фрэдэрыка Гарсіа ЛОРКА

(1898 — 1936)

Месяц і смерць

Зубам косці слановай
бліснуў ветах стамлёны.
О, пярэдадзень скону!
Ні былінкі зялёнай,
апусцелыя гнёзды,
перасохлыя рэкі...
Смерць пад месяцам — смутак,
што застаўся навекі.
Доньяя Смерць чыкільгае
міма вербаў знямелых
з чарадою ілюзій —
спадарожніц ссівелых.
І, як злая вядзьмарка —
здань падання сівога, —
нам васковую фарбу
прапануе з ліловай.
Ды аслеп гэтай ноччу
ветах — месяц пануры —
і купіў ён у Смерці
фарбу попелу з бурай.
І паставіў я ў сэрцы —
жудкі жарт і не новы —
балаган без акцёраў,
балаган кірмашовы.

Інакенцій АНЕНСКІ

(1856 — 1909)

Сярод Сусвету

Калі сусвет зямлю святлом залье,
З адною Зоркай толькі я ў хаўрусе.
І не таму, каб я любіў Яе,
Хутчэй таму, што з іншымі нуджуся.
Як цяжкі міг сумнення настае,
Я Ёй малюся, гледзячы на неба,
І не таму, што так люблю Яе,
Таму што з Ёю мне святла не трэба.

* * *

Рака... Ёй рана цараваць,
Але яна ўжо топіць крыгі.
Не час хмурынкам раставаць,
Ды сонца п'е пітво адлігі.
Прачыненыя дзверы... Мне
Ты сэрца шолахам трывожыш.
Яшчэ ты не кахаеш, не,
Ды не кахаць ужо не можаш.

Сяргей АРЛОЎ

(1921 — 1977)

* * *

Ён закапаны ў шар зямны,
Хоць просты быў салдат.
Ці меў ён званні, ардэны?
Я адкажу: наўрад.
Не ў маўзалеі ён ляжыць?
Міне мільён вякоў,
І будзе Млечны Шлях пыліць
Вакол яго з бакоў.
На рыжых схілах
хмары спяць,
Мяцеліцы мятуць,
Грымоты цяжкія грымяць,
Вятры разгон бяруць.
Ужо даўно няма вайны,
Жыццё ідзе далей...
Паклалі хлопца ў шар зямны,
Нібыта ў маўзалей.

Мікалай ГУМІЛЁЎ

(1886 — 1921)

Сумненне

Вось я адзін у вечаровы час.
І думаць буду ў гэты міг пра вас.
Бяру я ў рукі кнігу: там — "яна".
Душа п'янее зноў, як ад віна.
Кідаюся на ложак — буду спаць.
Ды не! Падушка паліць... Лепш чытаць.
Я падыходжу да акна крадком:
Дыміцца луг пад месячным святлом.
І ў гэткі час вы мне сказалі "так".
І гэта "так" мне не забыць ніяк.
Аднак свядомасць мне дала адказ:
Я не знайду пакорлівасці ў вас.
Што ваша "так" — няўлоўны шэпт сасны,
А пацалунак — трызненне вясны.

Праграма тэлеперадач на тыдзень

ПАНЯДЗЕЛАК, 17 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
9.10 Рэзананс.
10.00, 17.00 "Марская паліцыя".
10.45 Тэлебарометр.
12.15 Час мясцовы. Рэпартажы з правінцыі.
12.40 Чароўная шкатулка "Саюзмультфільма". "У краіне нявывучаных урокаў".
13.05 "Дваранскае гняздо". Маст. фільм.
15.20 "Жулі Леско". 2-я серыя.
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
18.50 Маст. фільм "Скалалаз".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
22.00 "Чалавек мора".
22.50 Стадыён.
2315 Планета "АРТ".
23.45 Навіны.

ГРТ

14.45 Прыгодніцкі фільм "Вязень замка Іф".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.00, 22.30 Навіны.
17.20 "З лёгкай парай!".
18.00 "Зямля кахання".
19.00 "Чакай мяне".
20.00 Час.
20.40 "Закон джунгляў".
21.35 "Сакрэтныя матэрыялы".
22.55 "На футболе".
23.35 "Планета Візбара".

РАСІЯ

16.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
16.30 "Экспертыза РТР".
17.00 "Вяртанне ў Эдэм".
18.00 "Зладзейка".
19.00 "Весткі".
19.35 "Мясцовы час". "Весткі — Масква".
19.55 Меладрама "Легенды восені".
22.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
22.30 "Мясцовы час". "Весткі — Масква".
22.40 Мастацка-дакументальны фільм "Хуткі з Берліна".
23.35 Футбол. Чэмпіянат Расіі. "Тарпеда" (Масква) — "Чарнаморац". (Навара-сійск).
1.15 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 17.30, 23.00 "Навіны культуры".
7.30 "Прыгоды Бураціна". Мультфільм.
8.35 Фантастыка-камедыйная прытча "Жадаю вам...".
9.00 "Позні ўсход", "Дзівак". Дак. фільмы.
9.45 "Сферы" Міжнародны агляд.
10.30 Кароткаметражныя маст. фільмы.
11.45 Гісторыка-рэвалюцыйная драма "Сёстры".
13.30 "Разам з Фафалем".
13.45 "Усе суры Карана".
14.05 "Жывое дрэва рамёстваў".
14.15 "Архітэктурная галерэя".
14.30 "Восеньскія партрэты". "Маналог даўжынёй у жыццё".
15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.35 "Краса ненаглядная". Мультфільм.
16.15 "Позні ўсход", "Дзівак". Дак. фільмы.
17.00 "Звышнавука". "Нязбыўныя мары".
17.50 "Век Рускага музея".
18.15 "Канцэрціна".
18.35, 20.00 "Надзеі маленькі аркестрык". Спектакль.
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.40 Кароткаметражныя маст. фільмы.
21.35 "Што рабіць?".
22.30 "Ад кінаавангарда да відэаарта". "Пастыри, волн, повелители цифр".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 9.00, 11.00 Сёння.
5.15 Крымінал.
5.20 У запас.
5.35 Афіша.
5.45, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.20 Крымінал.
6.35, 7.40 Карданны вал.
6.40 Афіша.
7.15 У запас.
7.50 Чыстасардэчнае прызнанне.
8.20 Служба выратавання.
9.25 Надоечы.
10.40 Лялькі.
11.25 Дэтэктыў "Зялёны фургон". 1-я серыя.
13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння.
13.25 Крымінал.
13.40 Афіша.
13.50 Ток-шоу "Проста Марына".
15.30 "Салон прыгажосці".
17.35 Крымінал.
18.35 Герой дня.
18.55 "Дальнабойшчыкі".
20.00 "Скварнасць".
21.55 "Хуткая дапамога".
23.30 Гардон.

СТБ

15.00 Інфармацыйная праграма "168 гадзін Мінска".
15.50 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
16.00 "Пітэр Пэн".
16.30 "Кароль Артур і рыцары без страху і папроку".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Тэма дня". **19.15** "Вечарніца".
19.30 Баявік "Уцёк з паскарэннем". **21.45** "Медыкі".
23.00 "Навіны СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Футбольны кур'ер.
0.15 Музычна-забаўляльная праграма "Начная размова з Аляксеем Лушнікавым".

АЎТОРАК, 18 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

Тэхнічная прафілактыка да 15.00.
15.00, 18.00 Навіны.
15.20 "Усе на арбіту!".
15.30 "Маленькія Эйнштэйны".
15.55 "Пяць цудаў".
16.05 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
16.45 "Фармацэўтычнай кампаніі "Гедэон Рыхтэр" — 100 гадоў".
17.00 "Дзед Аўсей і Палашка", "Збянтэжаны Саўка". Кароткаметражныя фільмы.
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Масква — Мінск".
18.55 Л. Олін у рамантычнай камедыі "Польская прыгажуня".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.00 Маст. фільм "Аляска, сэр".
23.45 Спорт-кур'ер.
23.55 Ток-шоу "Справы жыццёвыя".
0.25 Навіны.

ГРТ

8.00, 17.00, 22.30 Навіны.
8.15 "Зямля кахання".
10.10 "Смехапанарама".
10.50 "Бібліяманія".
11.00 Навіны (з сурдаперакладам).
14.45 "Вязень замка Іф". Маст. фільм.
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "Дзікія зоркі Галівуда".
17.50 "Зямля кахання".
18.50 Міні-серыял "Ззянне".
20.00 "Час".
20.40 Камедыя "Непапраўны ілгун".
22.10 "Майстар без Маргарыты". Спецрэпартаж.
22.30 Навіны.
22.55 "Цывілізацыя".
23.25 Прыгодніцкая камедыя "Таракотавы воін".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 19.00 "Весткі".
8.15 "Мая сям'я".
9.10 "Дыялогі пра жывёл".
10.30 "Санта-Барбара".
16.00, 22.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
16.30 "Экспертыза РТР".
17.00 "Вяртанне ў Эдэм".
18.00 "Зладзейка".
19.35 "Мясцовы час", "Весткі — Масква".
19.55 Вострасюжэтны фільм "Звычайныя падазраваемыя".
22.30 "Мясцовы час", "Весткі — Масква".
22.40 Трагікамедыя "Спадарожнікі".
0.40 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 17.30, 23.00 "Навіны культуры".
7.30 "Памяці Станіслава Растоцкага".
7.40 "На сямі вятрах".
9.25 "У вашым доме". Тацяна Грындзенка і Уладзімір Мартынаў.
10.10 "Вольга Сяргееўна".
11.45 Гісторыка-рэвалюцыйная драма "Васемнаццаты год".
13.30 "Разам з Фафалем".
13.40 "Мяжа".
14.00 "Справа жыццёвая".
14.30 "Сцэнаграма".
15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.35 "Дакументальны экран". **16.25** "Ноу-хау". Тэлечасопіс.
16.40 "Расійскі кур'ер".
17.05 "Звышнавука", "Андроіды".
17.50 "Дварцовыя тайны", "Монплезір" у Пецергофе".
18.15 "Маргерыт Валан".
19.00 "Арабеск".
19.15 "Са збору ДМВМ імя А.С. Пушкіна". "Давід".
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 "Цытаты з жыцця", "Лётчык-выпрабавальнік Марына Паповіч".
20.40 "Памяці Станіслава Растоцкага".
20.50 "На сямі вятрах".
22.30 "Форма".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 Сёння. **5.15** Крымінал.
5.20 У запас. **5.35** Афіша.
5.45 Нашы любімыя жывёлы.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.20 Крымінал.
6.35 Карданны вал.
6.40 Афіша. **7.15** У запас.
7.25 Нашы любімыя жывёлы. **7.40** Карданны вал.
7.50 "Дальнабойшчыкі".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння.
9.20 "Вялікі сакрэт для маленькай кампаніі".
10.20 Падарожжы натураліста.
11.25 "Зялёны фургон". 2-я серыя. **13.25** Крымінал.
13.40 Афіша. **13.50** Ток-шоу "Проста Марына".
15.30 "Салон прыгажосці".
16.40 "Хуткая дапамога".
17.40 Крымінал.
18.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Спартак" (Масква) — Фейеноорд" (Нідэрланды).
21.55 "Хуткая дапамога".
23.30 Гардон. **0.15** Дзённік Лігі Чэмпіёнаў.
1.00 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Ювентус" (Італія) — "Селцік" (Шатландыя).

СТБ

6.00, 16.30 "Ікс-мен".
6.30. 16.00 "Кот па імені Ік".
7.00 "Таямнічыя рыцары Цір На Ног".
7.30, 15.30 "Мурашкі".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 "Кінаафіша Мінска".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Баявік "Уцёкі з паскарэннем".
11.10 "1/52". Спартыўны агляд.
11.30 Выпадковы сведка.
12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ.
12.15 "Скрыжаванне".
12.45 Праграма "Тайны Старой плошчы", "Сталін і Гітлер".
14.00 "Медыкі".
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
17.00 "Чарцяня".
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Хто я...".
18.45 "Аўтапанарама".
19.00 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Меладрама "Правілы дома вінаробаў".
21.55 "Медыкі".
23.00 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Мюзікл "Тата — доўгія ногі".
2.15 "Начная размова з Аляксеем Лушнікавым".

СЕРАДА, 19 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Здароўе. Тэлечасопіс.
10.25 Сад мары. Перадача для дачнікаў.
11.00, 22.00 "Чалавек мора".
12.15 Дзень добры, Беларусь!
13.00 Маст. фільм "Віно з дзьмухаўцоў". 1-я серыя.
14.10 "Скарбы сусветнай культуры".
15.15 "Прыемнага апетыту, дзеці!".
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x5".
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Гадзіна прафесіянала".
18.55 Гістарычная драма "Місіс Браун".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.50 Спорт-кур'ер.
23.00 Крымінальнае дасье.
23.25 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
23.55 Навіны.

ГРТ

8.00, 17.00 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання". **9.15,** 18.50 "Ззянне". 1-я серыя.
10.15 "Дакументальны дэтэктыў", "Шампанскае для нябожчыка". Справа 2000 года". **10.50** "Бібліяманія".
11.00 Навіны (з сурдаперакладам).
14.15 "Вязень замка Іф".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "Чалавек і закон".
20.00 "Час".
20.40 "Гарачыя галовы".
22.20 "Выкрадальнікі крабаў". Спецрэпартаж.
22.30 Навіны.
22.55 "Рускі экстрым".
23.25 Камедыя "Гэта не я, а ён!".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 19.00 "Весткі".
8.15 "Мая сям'я".
9.10 "Дыялогі пра жывёл".
10.30 "Санта-Барбара".
16.00, 22.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
16.30 "Экспертыза РТР"
17.00 "Вяртанне ў Эдэм".
18.00 "Зладзейка".
10.35 "Мясцовы час". "Весткі — Масква".
19.55 Сатырычная камедыя "Райскі яблычак".
21.45 "Аб усім!". Сямён Альтаў.
22.30 "Мясцовы час", "Весткі — Масква".
22.40 Камедыя "Асоба французскай нацыянальнасці".
0.25 "Гарачая дзесятка".
1.15 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

15.00 Навіны.
15.10 "Марскі леў Солці".
15.35 "Рауль Валенберг. Postscriptum".
16.35 "І. Кавальскі ў зброевай палаце".
17.00 "Звышнавука". "Чорны самалёт".
17.30, 23.00 "Навіны культуры".
17.50 "Хто мы?" "Расія на Каўказе".
18.15 "Маргерыт Валан".
19.00 "Канцэрціна".
19.15 "Са збору ДМВМ імя А.С. Пушкіна. "Заручыны з морам Каналета".
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 "Айчына і лёсы".
20.40 Фантастычная драма-прытча "Салярыс". Частка 1-я.
21.55 "Рабаванне па...", "Ах мора, мора..." Мультфільмы для дарослых.
22.30 "Партытуры не гараць".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30 Сёння.
5.10 Крымінал.
5.15 У запас. **5.35** Афіша.
5.45 Нашы любімыя жывёлы.
5.50 Вялікія грошы.
6.15 Крымінал.
6.20 Афіша.
6.35 Карданны вал.
6.45 Афіша.
6.50 Вялікія грошы.
7.15 У запас.
7.20 Нашы любімыя жывёлы.
7.35 Карданны вал.
7.50 Свая гульня.
8.25 Вялікія бацькі.
15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
15.30 "Салон прыгажосці".
16.40 "Хуткая дапамога".
17.40 Крымінал.
18.35 Герой дня.
18.55 "Дальнабойшчыкі".
20.00 Скварнасць.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Рэал" (Мадрыд) — "Лакаматыў" (Масква).
23.50 Гардон.
0.35 Дзённік Лігі Чэмпіёнаў.
1.20 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Барусія" (Германія) — "Ліверпуль" (Англія).

СТБ

6.00, 16.30 "Ікс-мен".
6.30, 16.00 "Кот па імені Ік".
7.00 "Таямнічыя рыцары Цір На Ног".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.40 "Кінаафіша Мінска".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Меладрама "Правілы дома вінаробаў".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Дыскаверы" на СТБ.
12.45 "Гвардыі радавы".
14.00, 21.55 "Медыкі".
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
15.30 "Мурашкі".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Трылер "Абмен".
23.00 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Драма "Імператар Поўначы".
2.05 "Начная размова з Аляксеем Лушнікавым".

ЧАЦВЕР, 20 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.25 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Лёс чалавека. Дарафей Жук.
10.30 Арсенал.
11.00, 22.00 "Чалавек мора". **12.15** Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Віно з дзьмухаўцоў". Маст. фільм. 2-я серыя.
14.20 "Скарбы сусветнай культуры".
15.15 "Прыемнага апетыту, дзеці!" Дак. серыял.
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5".
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Іерогліф "Універсіяда". Аб удзеле зборнай Беларусі ў Сусветных летніх студэнцкіх гульнях у Пекіне. Перадача 1-я.
19.00 Меладрама "Каралі мамба". **20.40** Калыханка.
21.00 Панарама.
22.50 Спорт-кур'ер.
23.00 Каралеўскае паляванне.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.30 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 "Ззянне". 2-я серыя.
10.15 "Чалавек і закон".
10.50 "Бібліяманія".
14.15 Прыгодніцкі фільм "Шукай ветра...".
15.45 "Ералаш".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "Самі з вусамі".
18.50 "Ззянне". 3-я серыя.
20.00 "Час".
20.40 "Ззянне". 4-я серыя (заключная).
21.40 "Незалежнае расследаванне".
22.55 "Ціхі дом".
23.25 Камедыя "Мужы і жонкі".

РТР

8.00, 10.00, 19.00 "Весткі".
8.15 "Мая сям'я".
9.10 "Вакол свету".
10.30 "Санта-Барбара".
16.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
16.30 "Экспертыза РТР".
17.00 "Вяртанне ў Эдэм".
18.00 "Зладзейка".
19.35 "Весткі—Масква".
19.55 "Вострасюжэтны фільм "Грашовы поезд".
22.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
22.30 "Мясцовы час". "Весткі—Масква".
22.40 Трылер "Бадзяга".
0.30 "Кінескоп".

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
7.30 "Салярыс". Маст. фільм. 1-я серыя.
8.45 "Рамантыка раманса".
9.10 "Любоў да айчынных трунаў", "МХАТ. Сны аб мастацкім і агульнадаступным". Дак. фільмы.
10.10 "Вольга Сяргееўна". "Парыж і пасля...".
11.45 Камедыя "Залатое цяля". 1-я серыя.
12.55 Мультфільмы.
18.15 "Маргарэт Волан".
19.15 "Са збору ГМІІ імя А. С. Пушкіна". "Карціна з подпісам". Рафаэль".
19.45 "Добрай ночы, малышы!".
20.00 Праграма "104 старонкі кахання. Вольга Якаўлева".
20.40 "Салярыс". 2-я серыя.
22.30 "Джазафрэнія".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
5.15, 6.20, 13.25, 17.30 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 13.40 Афіша.
5.45, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.40 Карданны вал.
7.50 "Дальнабойшчыкі".
9.25 "Ах, ужо гэтыя дзеці"!.
9.55 "Асяроддзе".
10.20 Дог-шоу "Я і мой сабака".
11.25 Фільм "Сабачае сэрца". 1-я серыя.
13.50 Ток-шоу "Проста Марына".
15.35 Дэтэктыў "Вяртанне "Святога Лукі".
18.35 Герой дня.
18.55 "Дальнабойшчыкі".
20.00 Увага! Вышук.
21.55 Зусім сакрэтна.
23.25 Гардон.

СТБ

6.00 "Ікс-мэн".
6.30 "Кот па мянушцы Ік".
7.00 "Таямнічыя рыцары Цір На Ног".
7.30 "Мурашкі".
8.00 Спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 "Кінаафіша Мінска".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Трылер "Абмен".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Радыё-кропка".
12.45 Праграма "Восем дзевак адзін я".
13.55 "Медыкі".
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
15.30 "Мурашкі".
16.00 "Кот па мянушцы Ік".
16.30 "Ікс-мэн".
17.00 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Экзотыка".
18.45 "Аўтапанарама".
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Меладрама "Краіна глухіх".
21.50 "Медыкі".
23.00 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Вестэрн "Омбрэ".
1.45 "Начная размова з Аляксеем Лушніковым".

ПЯТНІЦА, 21 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 12.0, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
9.15, 17.00 "Марская паліцыя".
10.00 Слова мітрапаліта Філарэта на свята Нараджэння Багародзіцы.
10.10 Існасць.
10.40 Тэлевітамін.
11.05 Відэафільм "Галасы". Частка 2-я.
11.30 Мультфільмы.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Віно з дзьмухаўцоў". Маст. фільм. 3-я серыя.
14.30 "Скарбы сусветнай культуры".
15.15 "Прыемнага апетыту, дзеці!".
15.30 "Усе на арбіту!".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.05 "Пяць цудаў".
16.15 "5 x 5".
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Іерогліф "Універсіяда". Перадача 2-я.
19.05 Маст. фільм "Культпаход у тэатр".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.00 "Інспектар Шыманскі". 3-я серыя "Шыманскі збянтэжаны".
23.30 Спорт-кур'ер.
23.55 Беларуская дваццатка.

ГРТ

8.00, 11.00 (з сурдаперакладам), 17.00, 22.55 Навіны.
8.15, 17.50 "Зямля кахання".
9.15 "Ззянне". 3-я серыя.
10.15 "Самі з вусамі".
10.50 "Бібліяманія".
14.20 Фантастычны баявік "Правадыры Атлантыды".
15.50 "Ералаш".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.20 "Выратавальнікі. Экстранны выклік".
18.50 "Поле цудаў".
20.00 "Час".
20.50 Драма "Памерці маладым".

РТР

8.00, 10.0, 19.00 "Весткі".
8.15 "Мая сям'я".
9.10 "Вакол свету".
10.30 "Санта-Барбара".
16.00 "Весткі" + "Падрабязнасці".
16.30 "Экспертыза РТР".
17.00 "Прэс-клуб".
18.00 "Зладзейка".
19.35 "Весткі — Масква".
19.55 "Юбілейны вечар Уладзіміра Вінакура".
23.25 Крымінальная камедыя "Дробныя махляры".

КУЛЬТУРА

7.00 Праграма перадач.
7.05, 11.30, 17.30, 23.00 "Навіны культуры".
7.30 "Салярыс". Маст. фільм. 2-я серыя.
9.05 "Партытуры не гараць". [illegible]
13.45 "Маскоўскія тайны". "Астанкінскі палац".
14.15 "Чым жыве Расія?"
14.30 "Культура без межаў".
15.00 Навіны.
15.10 "Кіно — дзецям". "Марскі леў Солці".
15.40 Дак. фільм "Тэатральны раман".
16.35 "Сенсацыя. Сенсацыя? Сенсацыя...".
17.00 Дак. фільм "Кулікова поле".
17.50 "Хто там...".
18.15 "Маргерыт Волан".
18.55 "Марк Бернэс". Дак. фільм.
19.15 "Са збору ГМІІ імя А. С. Пушкіна". "Саркафаг".
20.0 "Царская ложа".
20.40 Драма "Люсьен Лакомб".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
5.15, 6.20, 13.25, 17.35 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 13.40 Афіша.
5.45, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.40 Карданны вал.
7.50 "Дальнабойшчыкі".
9.25 У пошуках страчанага.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.25 Фільм "Сабачае сэрца". 2-я серыя.
13.50 Ток-шоу "Проста Марына".
15.35 Дэтэктыў "Чорны прынц".
18.40 Свабода слова.
20.10 Крымінальная Расія.
21.45 "Жаночы погляд".
22.30 Дэтэктыў "Ігрок".

СТБ

6.00 "Ікс-мэн".
6.30 "Кот па мянушцы Ік".
7.00 "Таямнічыя рыцары Цір На Ног".
7.30 "Мурашкі".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Дыскаверы" на СТБ.
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Меладрама "Краіна глухіх".
11.30 "Выпадковы сведка".
12.00 Навіны СТБ.
12.15 "Еўропа сёння".
12.45 "Праграма "Лідэр".
13.55 "Медыкі".
15.00 Навіны СТБ.
15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
15.30 "Мурашкі".
16.00 "Кот па мянушцы Ік".
16.30 "Ікс-мэн".
16.50 "Лікбезспажыўсаюз прадстаўляе...".
17.00 "Чарцяня". Тэленавела.
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Выпадковы сведка".
19.00 "Тэма дня".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Баявік "Чалавек прэзідэнта".
21.35 "Сакрэтныя матэрыялы".
23.00 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Драма "Трэці цуд".
2.10 "Начная размова з Аляксеем Лушніковым".

СУБОТА, 22 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.10 Існасць.
7.40 "Рака надзеі".
8.30 Беларуская дваццатка.
9.15 Індыйскае кіно. "Шыпы кахання". 1-я серыя.
10.45 Ваша лато.
11.25 Каралеўскае паляванне.
11.50 Перадача для дачнікаў.
12.20 "Максім Галкін і сябры". Перадача 3-я.
12.50 "У рытме кола". Відэафільм.
13.15 "Інспектар Шыманскі". 3-я серыя, "Шыманскі збянтэжаны".
15.15 Сталіца.
15.45 Здароўе.
16.10 Мультфільмы.
17.15 "Сышчыкі". 3-я серыя.
18.10 Лёс чалавека. Ірына Віаленцій.
18.35 З дакладных крыніц.
19.25 "На перакрыжаваннях Еўропы". Тэлефестываль беларускай песні.
20.15 Вечар з Мікалаем Губенкам. **21.00** Панарама.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.00 Трылер "Імітатар".
0.00 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

7.10 "Слова пастыра".
7.25 Мультфільм.
7.50 "Ззянне". 4-я серыя (заключная).
8.50 "Бібліяманія".
9.00, 14.00 Навіны з сурдаперакладам. **9.10** "Смак".
9.30 "Смехапанарама".
10.10 "У свеце жывёл".
10.50 "Здароўе".
11.30 "Ералаш".
11.35 Меладрама "Аэліта, не прыставай да мужчын".
13.15 "Сярэбраны шар". "Любоў Арлова".
14.10 Баявік "Аперацыя "Свабода". 1-я серыя.
15.10 "Усё пра Мікі Мауса".
15.35 "У лабірынтах метро". Спецрэпартаж.
15.55 Футбол. "Зеніт" (Санкт-Пецярбург) — "Лакаматыў" (Масква).
18.05 Крымінальная драма "Прыватны дэтэктыў".
20.00 "Час". **20.35** Драма "Зваротная цяга".
23.05 Гістарычны фільм "1492: заваёва раю".

РТР

7.00 "Тэлепузікі".
7.25 "Тата, мама, я — спартыўная сям'я".
8.10 "Залаты ключ".
8.30 "Сто да аднаго". Тэлегульня.
9.20 "Сам сабе рэжысёр".
10.15 "Прэм'ера". У новым ток-шоу "Побач з табой" размова пойдзе пра дзіцячыя і дарослыя праблемы ў сям'і.
11.15 "Добрай раніцы, краіна".
17.00 Мая сям'я.
17.55 "Аншлаг".
19.25 "Люстэрка".
20.00 Меладрама "Зайздрасць багоў".
22.40 Меладрама "Голая Маха".

Культура

9.00 Праграма перадач.
9.05 "Ну, пачакай!".
9.55 Праграма "Вуглы манежа".
10.20 "Бабуліны рэцэпты".
10.35 Праграма "Залаты п'едэстал".
11.00 "Графаман".
11.30 Сатырычная камедыя "Закройшчык з Таржка".
12.35 "Восемдзесят дзён вакол свету". Мультфільм.
13.30, 21.00 "Навіны культуры".
13.45 "Час музыкі".
14.10 Мультфільм.
14.35 Іаган Вольфганг Гётэ. "Фауст". Тэлеспектакль. Часткі 1-я і 2-я.
16.35 "Вакзал мары".
18.00 "Сферы".
18.40 У цыкле "XX век. Выбранае" — новы дак. відэафільм "Кароль-мім".
19.30 Мультфільм.
19.45 "Гістарычныя канцэрты".
20.20 Праграма "Востраў невязення" з цыкла "Дом акцёра" прадстаўляе традыцыйны фестываль акцёрскай песні імя Андрэя Міронава.
21.20 Асабістыя ўспаміны.
21.25 "Фільм. Фільм. Фільм".
21.45 "Культ кіно". Драма "Кроплі дажджу на распаленых скалах".

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 21.00 Сёння.
7.20 "Вуліца Сезам".
7.45 "Жаночы погляд".
8.20 Без рэцэпта.
9.15 Чыстасардэчнае прызнанне.
9.50 Вялікія бацькі.
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.20 Дэтэктыў "Версія палкоўніка Зорына".
13.10 Мультфільм.
13.25 Падарожжы натураліста.
14.00 У пошуках страчанага.
15.30 Ах, ужо гэтыя дзеці!
16.05 Баявік "Чэк".
18.20 Баявік "Салдат Джэйн".
21.35 Прафесія — рэпарцёр.
22.20 Вочная стаўка.
22.55 "Колер ночы".
23.40 Фільм "Гэта мая вечарынка".
1.50 Кома.

СТБ

6.45 Музканал.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Сімпсаны".
8.00 "Інспектар Гаджэт".
8.30 "Аўтапанарама".
9.00 Баявік "Чалавек прэзідэнта".
11.15 "Святло і цень".
11.30 "Экзотыка".
11.45 "Сакрэтныя матэрыялы".
12.45 "Перакрыжаванне".
13.05 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана "Лясны".
13.20 Меладрама "Масква — любоў мая".
15.30 "Прывітанне, доктар".
15.45 "Аўтапанарама".
16.00 "Інспектар Гаджэт".
16.30 "Джын Джын з краіны Пандаленд".
17.00 "Бафі".
18.00 Маст. фільм.
19.30 "Гадзіна пік".
20.30 "Тэма дня".
20.45 Музыка на СТБ.
21.20 Меладрама "Пасля сэкса".
23.30 Мультсерыял.
0.00 Начны музканал.
0.30 "Начная размова з Аляксеем Лушніковым".

НЯДЗЕЛЯ, 23 ВЕРАСНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны.
7.15 "Рака надзеі".
8.05 "Аграсвет".
8.30 "Арсенал".
9.15 "Шыпы кахання". 2-я серыя. **10.35** Тэлевітамін.
11.05 "Усё нармальна, мама!"
11.50 Мультыклуб.
12.15 Маст. фільм-казка. "Аўтамабіль, скрыпка і сабака Клякса".
13.50 "Вясёлка над Віцебскам". Цыркавая група "Суперскок".
14.15 "І іншыя афіцыйныя асобы".
14.25 "Спявай, душа!" Міжнародны фестываль народнай творчасці "Звіняць цымбалы і гармонік".
15.15 Свет і мы.
15.40 Меладрама "Вочы чорныя".
17.40 Крымінальнае дасье.
18.10 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
18.40 "Час мясцовы". Рэпартаж з правінцыі.
19.10 Планета "АРТ".
19.40 Тэлебарометр.
20.00 Рэзананс.
20.50 "Дзяўчына спяшаецца на спатканне".
22.05 Спорт-кур'ер.
22.15 "Жулі Леско". 3-я серыя.
23.50 "Максім Галкін і сябры". Перадача 3-я.

ГРТ

7.40 "Дысней-клуб". "Русалачка".
8.05 "Паскораная дапамога".
8.50 "Бібліяманія".
9.00, 17.00, 17.00 Навіны з сурдаперакладам.
9.10 "Бесталковыя нататкі".
9.30 "Пакуль усе дома".
10.05 "Самі з вусамі".
10.35 "Ранішняя пошта".
11.10 "Клуб падарожнікаў".
11.50 Камедыя "Не май сто рублёў".
13.15 "Выратавальнікі". Экстраны выклік.
13.45 "Скарбы Крамля".
14.10 "Аперацыя "Свабода". Маст. фільм. 2-я серыя.
15.05 "Дысней-клуб". "Чорны плашч".
15.35 "Разумніцы і разумнікі".
16.00 "Падводная Адысея. Блакітная бездань".
17.20 "КВЗ" (Сочы).
19.35 Баявік "Легіянер".
21.30 "Часы".
22.50 Футурыстычны баявік "Уцёкі з Нью-Йорка".

РТР

7.50 "Рускае лата".
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.15 "Аншлаг".
10.15 "Гарадок".
11.00 "Добрай раніцы, краіна".
11.35 "Федэрацыя".
12.10 "Парламенцкая гадзіна".
13.00 "Весткі".
13.20 "Лірычная камедыя "Прыходзьце заўтра..."
15.05 "Дыялогі пра жывёлу".
15.55 "Вакол свету".
17.00 "ТБ Бінга навіны".
17.05 Камедыя "Дзеці панядзелка".
19.00 "Весткі тыдня".
19.55 "Марасейка, 12". "Бывай, паліцэйскі".
21.35 Вострасюжэтны фільм "Трафік".

КУЛЬТУРА

9.00 Праграма перадач.
9.05 Фільм-казка "Папялушка".
10.25 "Нядоўгія гісторыі".
10.40 Ток-шоу "Наўздагад" адкрывае сезон.
11.05 "Тым часам".
11.35 Гераіка-прыгодніцкі фільм "Смелыя людзі".
13.10 "Улада факта".
13.30, 21.00 "Навіны культуры".
13.45 "Магія кіно".
14.00 "Мультфільмы.
14.40 Дак. фільм "Чалавек, які застрэліў Джона Ленана".
15.35 І.-В. Гётэ. "Фауст". Тэлеспектакль. Частка 3-я.
16.45 Гістарычная касцюмная драма "Ватэрлоа".
18.50 "Новая тэатральная гасцініца". Вядучы — Сяргей Юрскі.
19.40 "Збор выкананняў". Дзяніс Мацуеў.
20.20 "Блеф-клуб".
21.20 "Асабістыя ўспаміны пра вялікае жыццё".
21.25 Дак. фільм "Смерць на карнавале".
21.50 Драма "Усынаўленне". **23.15** Мультфільм для дарослых.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 Камедыя "Сільва".
9.15 Крымінальная Расія.
9.50 "Вялікі сакрэт для маленькай кампаніі".
11.20 Фільм "Насця".
13.30 Служба выратавання. **14.00** Свая гульня.
15.30 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.00 "Працяг..." з Юліяй Мяньшовай.
17.00 Камедыя "Дзяніс-мучыцель".
19.00 Надоечы.
20.15 Лялькі.
20.30 Баявік "Бязмежжа".
22.40 Часопіс Лігі чэмпіёнаў. **23.15** Фільм "Гісторыя Адэлі Г".

СТБ

6.45 Музканал.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Сімпсоны".
8.00 "Гадзіна пік".
9.00 Камедыя "Жандарм на прагулцы".
11.15 "Хто я...".
11.50 "Прывітанне, доктар".
11.45 "Білі Уайдлер — чалавечая камедыя". Дак. фільм.
12.45 "Радыё-кропка".
13.20 Дэтэктыў "Расследаванне".
14.55 "Блізкае кола".
15.30 "Кірава, 17".
15.45 "Кінаафіша Мінска".
16.00 "Інспектар Гаджэт".
16.30 "Джын Джын з краіны Пандаленд".
17.00 "Бафі".
18.00 Маст. фільм.
19.30 "168 гадзін Мінска".
20.30 "Мінск на перакрыжаванні стагоддзя".
20.45 Музыка на СТБ.
21.15 Фільм жахаў "Крык-3".
23.45 Начны музканал.
0.15 "Начная размова з Аляксеем Лушніковым".

Упраўленне адукацыі Мінскага аблвыканкама і педагагічная грамадскасць вобласці смуткуюць з выпадку заўчаснай трагічнай смерці намесніка дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце Барысаўскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 121 машынабудавання Аляксандра Леанідавіча КОМАРА і выказваюць глыбокае спачуванне яго родным і блізкім.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Галіна СІДАРОВІЧ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №5558
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 14.9.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.